

dotyky slovenské

ročník XIV číslo 6 jún 2009

cena: 18 Kč/0,6 €



Nová slovenská ambasáda

(str. 4)



Nebotrasenie Katky Koščovej

(str. 6)



Európania vo svete

(str. 19)



Mystérium krajiny

(str. 24)

Jana Vožárová v čele fabriky na sny



JOZEF HORÁK

CIT PRE DUCHA POVESTÍ

V tomto roku si pripomínáme 35. výročie úmrtia slovenského spisovateľa Jozefa Horáka. Narodil sa 30. januára 1907 v Štefultove (Podsitiňanska) pri Banskej Štiavnici. V Banskej Štiavnici vychodil štyri ročníky gymnázia a skončil štúdium na učiteľskom ústave v roku 1927. Tomuto mestu a jeho okoliu zostal Jozef Horák verný i vo svojom ďalšom účinkovaní; okrem krátkeho pôsobenia v Matici slovenskej v Martine (1946-1948), kde si osobitnú pozornosť zaslужuje jeho redaktorská práca v Slniečku, rodný kraj viac nepustil. Učil v Teplej, Antone, Podsitiňanskej a Banskej Štiavnici.

Mnohotvárná minulosť i prítomnosť banskoštiavnického kraja podnecovala Horákov záujem i fantáziu, lákala ho svojou osobitosťou a ponúkala mu množstvo námetov. Autor sa viackrát vyznal, ako naňho „ten starý svet, svet dávny a slávny“, silne vplýval a uchvacoval, no nebola to len história a jej pamiatky, čo ho mimoriadne zaujalo. Rovnako príťažlivými sa preňho stali osudy obyvateľov rodného kraja, drevorubačov, haviarov, robotníkov, kupcov či remeselníkov.

V jeho tvorbe pre mladých čitateľov sú to predovšetkým povesti. Naviazal v nich na najlepšie z dedičstva tohto žánru a hneď v prvej knižke naznačil, že v nich vidí aj možnosť plného uplatnenia svojich umeleckých ambícií. Horákov prístup k povesti – na rozdiel od mnohých jeho súčasníkov – nie je motivovaný mimoliterárnymi pohnutkami, a preto aj jeho využitie ľudovej predlohy je tvorivejšie.

Kritika kladne ocenila Horákov vzťah k predlohe, najmä to, že sa dokonale „vcítil do ducha povestí“, i to, že dokázal hlboko preniknúť k zmyslu ľudového umenia a tvorivo ho vo svojej tvorbe využil. Takýto prístup dodáva jeho povestiam výrazný citový náboj a uľahčuje navodiť atmosféru bezprostrednosti. Zvlášť týmto sa odlišoval od ostatných tvorcov povestí, čo možno demonštrovať na detských postavách. Maťo zo „Sitnianskeho vatrára“, Ilja zo „Zvonárika od svätého Ilju“, Veronika zo „Sitnianskej bielej skaly“, alebo Valent z „Hudcovho vrchu“, to sú pravé portréty z galérie typických postáv jeho tvorby pre deti vôbec, postáv sirôt a polosirôt, do ktorých vkladal vždy kus vlastného detského osudu.

Tematická a žánrová pestrosť, ktorá sa ukazovala už počas desaťročnej publikačnej činnosti autora pred vydaním jeho prvých kníh, sa neskôr ešte viac rozširovala. Jozef Horák sa medzi prvými autorami pokúšal o umelecké stvárnenie náučného materiálu („Ocelový tátoš“ a „Mašinový doktor“) a o niekoľko rokov predbieha u nás snahy umelecko-náučnej literatúry, skúša svoje sily v románe pre dievčatá („Na perutiach vtáka- ohniváka“), po oslobodení sa opäť vracia k povestiam, upravuje ľudové rozprávky, venuje pozornosť životopisnej beletrii („Horou pieseň šumí“, „Strieborné hlbiny“), ale siaha i po v tom čase tendencnej tematike súčasnosti („Sto kociek cukru“, „Pionierske srdce“, „A kto je viac“, „Červená šatka, biely mak“).

Dňa 11. 6. 1974 po krátkej chorobe umiera Jozef Horák na srdcový infarkt v Prešove, pochovaný je v Banskej Štiavnici. (zl)

KREMNIČKÝ ZLATÝ ČLOVEK

(úryvok)

Raz v noci, keď bola krásna mesačná pohoda, strážil starý Krmeš svoju zlatú skrýšu. Sedel na vylámanom skáli a díval sa dolu do doliny. Chvíľami mu hlava klesala, driemoty sa lepili na neho, sny sadali na oči. Vzápätí sa strhával, lebo sa mu zezdalo, akoby sa niekto prekrádal popri ňom do zlatej jaskyne, ktorú strážil.

Chýlilo sa k polnoci, keď mu zasa oči ušli. Možno aj zaspal, ale sa zasa strhol. Otvoril oči a začal si ich pretierať.

Utierať, pretierať i preto, aby zahnal sny, i preto, aby sa presvedčil, že naozaj sa mu nesníva, ale to, čo vidí, je skutočnosťou.

Pred ním na mohutnom balvane sedel človek.

Ale aký človek?!

Obrovský chlap, ktorému by bol aj vysoký Krmeš sotva do pol pásu dosiahol. Bol to obor a telo jeho nebolo z mäsa a krvi, ale z číreho zlata. Ako ho mesačné svetlo oblievalo, menil sa neustále, len čo urobil najmenší pohyb. Krmeš ostal sedieť, lebo aj keby bol vstal, iste by si bol sadol alebo spadol od ľaku. Rukami sa podopieral o skalu, vyjavenými očami sa díval, díval na čudno-strašné zjavenie, sediace naproti nemu.

Odzrazu zlatý neznámy obrátil hlavu a zahľadel sa na Krmeša.

- Po čo si prišiel, Krmeš, na tieto miesta? - prehovoril zlatý človek zlatým hlasom. A v tom jeho hlase napodiv nebolo nič strašného. Naopak, Krmešovi sa pozdávalo, že znie akosi plačlivo, ľútoštivo, akoby lovcovi skôr vyčítal, než sa ho opytoval. To Krmeša posmelilo, zdvihol hlavu a pozrel zlatému človeku priamo do zlatých očí.

- Za zlatom som došiel, - povedal smelo.

- Načo ti zlato?

- Načo? - usmial sa Krmeš. - Zlato je nad všetko, dostaneš zaň, čo si duša zažiada - poživeň, odev, nástroje, pohodlie, vážnosť, všetko, čo chceš.

Zlatý človek akoby bol premýšľal o Krmešových rečiach.

- Vieš, kto som? - obrátil odzrazu reč.

- Nie, - povedal Krmeš.

- Kovovlad. Kráľ, ale moje kráľovstvo je pod zemou. Vládne tam všetkému, skalám i zlatu, striebru i železu i všetkým kovom.

- Možno, - priznával i pochyboval Krmeš. - A čo chceš odo mňa?

- Pokoj. Nemám pokoja, - odzrazu sa zdvihol a naklonil nad Krmeša, že cítil, ako z neho dýcha chlad a bezduchý kov.

- Prečo nemáš pokoja? Kto ti ho berie?

- Vy! Vy mi ho beriete, čo ste sa na tomto mieste usadili. Rúbete skaly, lámete bralá, pálite ohňom, trháte vodou. To ruší môj pokoj.

- Čo robíš? Tak sa kov dobýva.

- Dám vám kov, - povedal odzrazu zlatý človek, - a vy dajte pokoj. Dám ti železa, medi, olova, koľko chceš.

V Krmešovi sa rozbúrila krv.

- Železo nepotrebujem, ani olovo, ani meď. Daj zlata!

Zlatý človek znovu akoby bol zaváhal. Potom sa náhle rozhodol.

- Dobre. Ak dáte pokoj, dám!

- Čo máme robiť?

- Prestaňte kopať a lámať skaly. Zlato bude na tráve každé ráno namiesto rosy. Môžete ho zbierať a nazbierať, koľko budete potrebovať.

Krmeš aj veril, aj neveril.

- Keď sa ukáže na tráve prvá zlatá rosa, prestaneme kopať, - rozhodol sa.

- Platí, - pristal zlatý človek.

Viac už nehovoril; vstal, poobzeral sa po okolí a potom sa bez slova dal kráčať hore dolinou. Mesiac matne osvetľoval jeho obrovskú zlatú postavu. Krmešovi sa zdalo, že ako sa od neho vzdaluje, stráca sa, ubúda jej, mizne, až sa celkom stratila.

Len teraz sa navlil na lovca ozajstný strach. Vstal a ako bez duše utekal domov.

Toho rána sa ľudia prebúdali s nemalým úžasom na tvárach. Na tráve, na kriakoch, na všelijakých bylinách, všade, kde kedysi bývala rosa, ligotalo sa zlato.

SURFÁR NA BLOGOVEJ VLNE

Bývala som pred pár rokmi vášnivou blogerkou. Preto z nostalgie občas zabručím na kolektívne blogy typu smeblog, blog.respekt.cz a iné. Aby som zistila, ako dnes píšu moji služobne mladší kolegovia. Na blog.respekt.cz sa mi už dávnejšie pozdával nejaký Ivan Dérer. Nebola som sama. Patril tam a stále patrí medzi najlepších – naklikaná karma za posledný príspevok má imponantnú hodnotu 30,25. Pred mesiacom som zistila, že mu Respekt vydal knihu jeho blogových zápiskov. V edícii, kde vyšlo aj Havlovo „Odcházení“. A pretože my, blogeri, si svojich čitateľov vieme vážiť, poslal mi ju láskavo aj s venovaním. Keď som sa ňou v pražskej redakcii Slovenských Dotykov pochválila, zastavili ma, že – počkaj, počkaj, chceš povedať, že to je potomok TOHO Ivana Déreera?!

Takže prvá otázka je jasná: Si potomok alebo príbuzný TOHO Ivana Déreera? Slovenského národovca, politika, viacnásobného ministra vo vláдах prvej Česko-slovenskej republiky, povojnového predsedu Najvyššieho súdu, človeka väzneného za Nemcov aj za komunistov, atď?

Milá Violo. Čekal jsem jinou otázku. Ale to nevádi. Už je to skoro třicet let, co se mě poprvé můj učitel dějepisu na tuto otázku zeptal. A já jsem nevěděl. Doma se o tom nemluvalo, dr. Ivan Dérer byl vězňen nacisty a potom i komunisty, takže se kolem jeho postavy vznášela informační rodinná mlha. Ale nakonec jsem se dozvěděla, že jsem, když ne přímým potomkem, tak aspoň součástí rodu, na který stojí za to být hrdý. Doktor Ivan Dérer byl můj prastrýc. Na Slovensku se mě na to nikdo nikdy neptal. Podle mě se na Slovensku kolem týchle veľký postavy společného státu Čechů a Slováků vznáší stejná informační mlha, jako kdysi u nás doma.

Si dvojazyčný? Všimla som si, že píšeš aj na smeblog.sk. Po slovensky.

Rodiče jsou oba Slováci, přistěhovali se do Prahy studovat. Mluvili spolu slovensky a se mnou česky. Mě se ale líbilo, že na Slovensku všemu rozumím. Možná to byl základ k mojí lásce k cizím jazykům a tím pádem i k cizím kulturám. Rodiče mě nikdy nenutili mluvit slovensky. Chtěl jsem to sám.

Povedz, čo privedie dospelého 40-ročného chlapa, otca rodiny od troch detí, že si začne písať blog-denníček, v ktorom sa pred stočkami (či nebodaj tisícikami?) celkom neznámych čitateľov vyznáva zo svojich intímnych pocitov. A to všetko pod svojím pravým menom aj s fotkou. Skús vysvetliť ľuďom, ktorí ešte blog nemajú, v čom to je vzrušujúce.

Začátky mého psaní leží někde v roce 1995, když jsem poprvé začal pracovat v cizině (v Německu). Byl jsem ve stresu, a tak jsem začal psát. Nějaký postřehy, veselý historiky. Bavilo mě to. Napsal jsem asi dvacet stran a dál nic. Potom jsem si na to vzpomněl během svého nasazení v Rio de Janeiru v roce 2001, kde můj stres dosáhl kritické hodnoty. Totálně odlišná kultura, lidskej život bez ceny, oceán, džungle. Začal jsem zase psát. Tak vznikla moje první kniha, Krátka Zprava. Postupem času takhle vznikly dvě další knihy. V roce 2005 jsem se octnul sám, tentokrát v Argentíně. Rodina už to nechtěla snášet dál. Psal jsem manželce dopisy, ale ona je nečetla. Potácel jsem se po Jižní Americe a prožíval neskutečný věci. A v roce 2006 Respekt spustil blogy. Koukal jsem na to a říkal jsem si, že TOHLE je přesně ten způsob publikace pro mě. Dal jsem tam první text a adrenalin jsem měl až v krku. Přečetlo si to za den skoro 50! lidí. Po několika dnech jsem si všimnul, že text

někdo ohodnotil karmou. Někdo napsal komentář. Okamžitá reakce čtenářů bylo to vzrušení, na který se ptáš.

Majú tvoje deti svoje blogy, stránky na facebooku a na podobných sociálnych sieťach? Poučil si ich ako starostlivý otec o možnom riziku? Ja sa napríklad zamýšľam nad tým, že ľudia si dnes prakticky všetky svoje elektronické archívy mailov, fotiek, videí ukládajú na servery, ktoré sú niekde ďaleko za oceánom, v cudzích rukách súkromných majiteľov. A tí môžu hocikedy svoj podnik predat' čojaviem Číňanom. Neježia sa ti občas z takej predstavy pomyselné vlasy?

Opravdu jenom pomyslné vlasy, chla! Děti maj profily, ale jsou poučený. Vědí, že nemá cenu hazardovat s informacema o sobě. A to je myslim platný všeobecně. Jsou to všechno zajímavý noví věci, ale je potřeba k tomu přistupovat obezřetně. Nemá cenu například na facebooku vyplňovat ty pitomý testy, nekontrolovaně se přidávat do skupin, který stahujú osobní data, případně se stát kámošem s každým, kdo si vo to řekne.

Vo svojej knihe píšeš o zážitkoch z Brazílie, Argentíny, Austrálie. Aké zmeny na sebe pozoruješ po prežití súvislých siedmich rokov inde než doma?

Jsem úplně jinej člověk. Ivan Dérer, tak jak odešel v roce 2001 z Čech, už nežije. Když se díváš na svět z Česka a potom najednou z Rio de Janeira, úplně cejtíš, jak se měníš. Moje hlavní změna ale asi přišla s tím, že jsem začal surfovat na vlnách Atlantiku. Poznal jsem lidi, který mi učarovali. V Argentíně to samý, a navíc Andy. Andy, o kterejch jsem právě do blogu napsal, že pro ně eště nebyla žádná monumentální hudba napsaná. Teď v Česku se musím kolikrát smát tomu, co a jak tady lidi řešej.

Za starých čias mali naši rodičia zažiadané o telefón dvadsať rokov, a aj tak im ho nepridelili. Museli sa so známymi navštevovať, písať si listy, chodiť s nimi na poštu... Dnes majú mobily i malé deti, všetci si stále esemeskujeme, voláme, píšeme maily, píšeme blogy, máme stránky na majspejse, bendzovane, fejsbuku a na nich stovky virtuálnych priateľov, rodinné videá vystavujeme pred celým svetom



na jútube, pomaly každých pár minút twitujeme... Povedz, Ivan, nepreháňame to už trochu? Lebo nezdá sa mi, že by všetky tieto vychytávky priniesli ľuďom viac ozajstných priateľov a väčšie vzájomné porozumenie.

Máš pravdu. Pozoruju to presne na sobe. Mám asi päť rôznorejazyčnejch blogů, FB, YT, MS, Twitter... lidi se propojujú, píšou furt maily. Nevim, co s tim a kam to vede. Ale pořád platí to, co jsem už řekl. Samy o sobe to jsou dobrý věci, stačí je používat s rozumem. Mobil nemusí bejt pořád zapnutej a Skype, MSN, ICQ a ja nevím co by mělo bejt vypnutý, když platíš faktury přes web. Musíme se to naučit s tim dobře žít. Kdo to nezvládne, chcípne se sluchátkama na uších.

Povedz niečo o svojich knihách. Chystáš sa na ďalšiu?

Už jsem něco naznačil. První kniha byla vlastně autoterapeutická. Je to děsnej punk, nemá to diakritiku a ze všech nakladatelství mě s tim vyhodili. Jeden známěj nakladatel mě dokonce prudil s tim, ať si to psaní bez diakritiky „užiju na mobilu“. Nepotřeboval to dělat, ale našel si ten čas mě zprudit, pičus jeden. Kniha je poměrně drsná a vulgární, taková, jaký bylo prostředí, kde jsem žil. Moje zážitky, v podstatě blogy s velkou dávkou stylizace a fantazie. Cesta do hlubin surfařský duše. Nakladatelství ŠEL mi knihu vydalo, zaplatil jsem si náklad 2000 kusů, z toho jsem zhruba půlku rozdál. Další bylo Město Bohů, to už jsem si vydával sám, je trochu uhlazenější, ale pořád je to punk mezi Rio de Janeirem a Prahou. Tiskli mi to vězni ve vězení Pankrác. Poslední už je zase někde

jinde, je to hororovo-fantaskní příběh o skupině lidí na ostrově na jih od Rio de Janeira. První dvě knihy ilustrovala Irena Hejdová, tu třetí malířka Jolana Ruchařova-Kahounová. Kniha *Derer@Respekt* se mi líbí nejvíc, je určitě nejlíp graficky udělaná a texty jsou ty nejlepší, co jsem kdy napsal. Jsou tam taky dobrý fotky. Mám na ní JENOM dobrý ohlasy. Nejvíc mě ale potěšil dopis od mojí 87letý příbuzný, která prošla coby židovka neskutečně pohnutým životem a teď mi napsala, že kniha je *skvělá*. To mě dojalo.

Počítám s další knihou, mám prvních dvacet stran. Vyjde někdy v roce 2010.

Nech sa ti vydarí tak ako táto česťstvo vydaná. A ďakujem za rozhovor po nete.

Viola Vyholená-Šípivá
(autorka knihy blogových zápiskov)

NÁRODNOST SLOVENSKÁ

Úryvok z knihy Derer@Respekt Blogger medzi Brazílií, Austrálií a Českom

„Všichni si napíšu národnost česká a Dérer si napíše slovenská,“ říkala vždycky před vysvědčením naše třídní paní učitelka. Nevěděl sem, co sem komu udělal, že zrovna já se musím takhle lišit. Závídel sem Dvořákovi, Burdovi a Albrechtovi, že si píšou v pohodě národnost česká a nikdo se na ně nevtáčí a potutelně se jim nepochechtává.

Když jsem měl ve třídě konflikty, který občas končily rvačkou, dozvěděl jsem se, že jsem SLOVÁK, a tím pádem to nejhorsí, co může bejt.

Spolužáci, co byli dřív kamarádi, si na mě vyměřili veselý rýmovačky, některý si pamatuju dodnes. Někdy to trvalo i tejdén, kdy jsem byl za SLOVÁKA, a cestou na hajzl jsem několikrát zakopnul o nastavenou nohu.

Když jsme jeli s rodičema na Slovensko za příbuznejma, na ulici s chalanama jsem se dozvěděl, že jsem Čech. Potupně „Česi, Česi...“ jsem slyšával spoza rohu. Kamarád Ďuro mi říkal, že by mi TO (nevím co) řek, ale jelikož jsem Čehůn, tak mám smůlu.

Už jsem byl vytrénovanej, takže jsem jen pokejval hlavou. Moje národnost, případně místo bydliště, mi byly naprosto ukradený.

Čas tímhle vším trhnul a já odjel do Bratislavy s žádostí o vyvázání ze svazku Slovenský republiky. Tuším, že to bylo kvůli tomu, abych moh získat český akcie v kupónový privatizaci.

„Prečo chcete prísť o slovenskú príslušnosť?“ ptala se mě úřednice a já jí tenkrát říkal, že nechci, že bych chtěl mít oboje, ale jelikož to politici takhle zařídili, musím si holt vybrat, a jelikož žiju v Čechách, připadalo mi logický, že asi teda to musí bejt ta příslušnost česká. Navíc si pamatuju, že v tý době na mě šla hrůza ze slovenskýho boxera s obrovskou bradou. To jsem ale bohužel netušil, co se skrejevá v českým ekonomovi s knírem.

S orazítkovanejma dokumentama jsem se stal čistokrevným Čechem a pár let jsem měl pokoj. Až do tý doby, než jsem se jednou v Americe dozvěděl, že mě náš hostitel lituje, že se u nás válčí. Chvilí mi trvalo, než jsem pochopil, že si myslí, že jsme Jugoslávci.

A pak to už jelo.

„Ty zkurvenej Američane! DI DOMU,“ dozvěděl jsem se při vstupu na fotbalovej stadion Maracaná. Rána pěstí šla tenkrát naštěstí vedle.

„Ty seš z Holandska, že jo?“ zeptala se mě prostitutka, co si ke mně díky svejm bussines reasons přisedla u kiosku na Copacabaně.

„Ne, jsem z Česka.“

„Kecáš, seš NĚMEC.“

Ve Vídni mi nějaká stařena začla spílat poté, co jsem řek, že sem přijel z Prahy.

Když jsem získal možnost volit argentinskýho prezidenta, přišlo mi zajímavý, že po mně nikdo nechtěl, abych se zřek toho českýho, což bych samozřejmě okamžitě udělal.

„Nazdar, RUSÁKU,“ zdraví mě pravi-

delně chlapík, co sedává před dveřma do baru, kam občas chodim.

Nejsem, sakra, Rusák, říkám si, ale jelikož jsem vycvičeněj, nechám to bejt.

„Fandili jsme Český republice a ty to tak pohnojili,“ říkali známí z kiosku po tom turnaji, co proběhnul v minulým roce.

„Já jsem ale BRAZILEC, a ty to taky teda nevodehráli nejlíp,“ říkám s úsměvem.

„CHA, se podívej na ten svůj blběj evropskej ksicht, cha... prej Brazilec,“ začínaj se kamarádi napruzovat.

Vidim, že jsem brnknuł na národnostní, a navíc na fotbalovou strunu a že eště párkrát brnknu a přátelství se změní v nenávisť.

Vero z bufáče v Buenos Aires to potvrzuje.

„Mám ráda Brazílii, jedinej problém je, že tam žijou Brazílci,“ jede si ukazovákem pod krkem a zarputile mi nedává pivo, když si o něj řeknu portunholem.

Koukáme v baru na fotbal, nastupujou Američani a Argentinci. Prostředníky leťej nahoru při americký hymně, z televize je slyšet, jak všichni na stadionu pískaj a v baru taky všichni pískaj.

Přemejšlim nad národním cítěním, vůbec nad slovem NÁROD, nad tim, jak tuhle vlastnost člověka dokážou politici hezky využívat ve svůj prospěch a potom se kvůli tomu musej nějaký jiný lidi vraždit.

Fuck off NÁROD.

Ivan Dérer, čtvrtek 5. 7. 2007 21.11

Anton Habovštiak bol všestrannou osobnosťou slovenskej kultúry a vedy dvadsiateho storočia. Jazykovedec, autor literatúry pre deti a mládež, prozaik a esejista. Narodil sa v roľníckej rodine 22.9.1924 v Krivej na Orave a zomrel 14. 4. 2004 v Bratislave. Aj keď väčšinu svojho života prežil v Bratislave, napriek tomu ostal svojím dielom i duchom verný Oravcom. „Orava znamená pre mňa domov, teda to najcennejšie, čo život môže človeku poskytnúť. Ba ťažko povedať, čo je vlastne domov. S Oravou som bytostne spätý, nesiem si so sebou pečať svojho rodiska, preukaz totožnosti, ktorý by som nechcel zameniť za nič na svete.“ Študoval na gymnáziách v Trstenej a v Dolnom Kubíne. Po maturite pokračoval štúdiom slovenčiny a francúzštiny na Filozofickej fakulte Slovenskej univerzity v Bratislave. Celý život zasvätil vedeckej práci v Jazykovednom ústave Ľudovíta Štúra SAV v Bratislave. Ako jazykovedca ho zaujímal najmä rodný oravský kraj. Je autorom nárečovej monografie „Oravské nárečia“, jazykovednej eseje „Hviezdoslav a slovenčina“, monografie „Oravské chotárne názvy“ a dialektologickej monografie „Oravci o svojej minulosti“. Autorsky sa podieľal na príprave monumentálneho štvorzväzkového jazykového diela „Atlas slovenského jazyka“. Vo viacerých štúdiách analyzoval jazyk, reč, slovník a umelecký štýl v dielach slovenských spisovateľov (M. Kukučín, T. H. Florin, F. Hečko, J. Bodenek). S oravským prostredím je spätá jeho účasť na tvorbe vlastivedných regionálnych monografií – „Oravská Polhora“, „Hruštín“, „Oravská Lesná“. S fotografom Vladom Mezihorským vytvorili uni-

kátneho sprievodcu krajom na severného Slovenska „Rok na Orave“. Habovštiakovo vyznanie o Oravskom zámku, starých Oravcoch a pokojnom plynutí ich života v kolobehu ročných období sa prelína s galériou vizuálnych vnemov, stelesňujúcich krásu oravskej krajiny a ľudí. S jazykovedným a vlastivedným bádáním zameraným predovšetkým na oravský región je úzko spätá i jeho literárna tvorba. Zozbieral a voľne, nie v tradičnom duchu spracoval množstvo povestí a rozprávok, ktoré zaznamenal pri svojich dialektologických výskumoch a zameral sa v nich na detských čitateľov. Vydal jedenásť zbierok rozprávok a desať zbierok povestí. Pre mládež napísal historické romány, pre dospelých zbierky noviel a poviedok tradicionalistickej povahy. Je autorom viacerých jazykovedných publikácií. Rodné oravské prostredie zachytil v knihe eseji „Oravské chodníčky“. Je autorom eseji a náboženských zamyslení. Náboženskej tematiky sa týka aj populárno-náučná kniha „Cesty bez kríža“. V portrétnej knihe „Za mrakmi je moje milované Slnko“ vykreslil osudy ľudí perzekvovaných totalitným režimom za náboženské presvedčenie. Z oblasti literatúry faktu zozbieral svedectvo o živote svojej rodáčky z Krivej – rehoľnej sestry Zdenky - Cecílie Schelingovej, (vydal o nej tri knižné publikácie), ktorú pápež Ján Pavol II. vyhlásil za blahoslavenú počas jeho návštevy Slovenska v roku 2003. Vo svojej spomienkovodokumentáčnej knihe „Túžba po poznaní“ je veľmi skúpy na udalosti svojho života, sústreďuje sa na genézu svojich jednotlivých kníh a vedeckých tém.

Vojtech Čelko

ANTON HABOVŠŤIAK

TÚŽBA PO POZNANÍ

ÚRYVOK

Výskum jazykových osobitostí nárečí si ani nemožno predstaviť bez pobytu a pohybu dialektológa v teréne. Získavať nárečový materiál a sledovať materiálnu a duchovnú kultúru slovenského človeka v bezprostrednom dotyku s ľuďmi malo svoje čaro. Explorátor sa, pravdaže, nevyhol ani prekvapeniam. Raz to boli ťažkosti s cestovaním, inokedy s ubytovaním či stravovaním. Nedá sa na to zabudnúť. Dakto by sa mohol azda nazdávať, že venovať sa výskumu ľudovej reči a kultúry je číročíra romantika, oddych či idyla. No v časoch po vojne – na tie roky neradno ani len spomínať – nebola to ľahká robota, ako by sa mohlo zdať na prvý pohľad. Kadečo bolo vtedy ešte iné, po nástupe totalitných síl sa začalo mnoho vecí meniť, ani nárečia neboli výnimkou. Cesty z jednej dediny do druhej, i tie k ľuďom, mali inú tvár, dnešnej mládeži sa to nechce ani veriť.

A nielen cesty boli všelijaké, prašné, hrboľaté, strmé, ale aj ubytovanie bolo kadejaké, neraz šopa alebo začín. I strava bola skromná, reštaurácií málo, na jede-

nie neraz iba to, čo ti v niektorom dome dobrí ľudia ponúkli.

Aj psychika informátorov, skúmaných objektov, bola iná ako psychika exploraťtorov. Moji rodáci Oravci, ktorí sa ustavične náhlili a robievali do zadrhnutia, negatívne hodnotili muža či ženu, čo im robota nešla od ruky a rozprávali sa s niekým, keď bolo všade kopa roboty. Postávať či posedúvať a odpovedať na otázky zvedavého dialektológa, to bolo pre nich márnenie času. Podľa domáceho nepísaného morálneho kódexu sa malo robiť do úmoru a utekať do poľa či z poľa o dušu spasenú. Táto pracovitosť Oravcov bola priam príslovečná. Nie bez príčiny vzniklo na Dolniakoch prirovnanie „robí ako Oravec“.

Aj v iných regiónoch uprednostňoval slovenský človek gazdovskú robotu pred siahodhlým vysedúvaním s človekom, čo má také nezvyčajné dialektologické záujmy. Aby si exploraťtor získal dôveru ľudí, a tú si oni naozaj zaslúžili, musel sa správať ako jeden z členov miestneho spoločenstva. Nemal sa od ostatných výraznejšie odlišovať. Slovom, mal byť ako jeden z nich.

Dialektológ sa pri takejto práci postupne stával znalcom počasia, kvality obilia i sena; bolo mu treba vedieť kadečo o choroľbách statku a všakovakých neduhoch domácich zvierat, mal vedieť liečiť kone, poradiť, ako zahojiť volovi zvalený roh alebo krave rozzhisané ratice, nadovšetko však musel byť trpezlivým človekom. Pri výskumoch sa bolo treba radovať s radujúcimi, plakať s plačúcimi, chlapiť sa medzi chlapmi. Po čase som už získal skúsenosť, že pri starene nevrav, ako ťa niečo bolí, nechváľ sa, že ešte máš všetky zuby a jedávaš od kraja všetko a že beháš rýchlo ako jeleň. Veď starnúcu ženu kadečo bolí, v duši ju zhrýza, ako zle s ňou nevesta zaobchodí. Radšej jej treba dať možnosť sa vyžalovať. Pri nevestičkách sa neopováž, bohchráň, fňukať, že ťa bolí žalúdok, že máš vredy. Obrátili by ťa na posmech, hodili ti medzi oči, že si skapanec, fuľajtár, obšitník, výrazom tváre by ti naznačili: „Choď si ďalej, vráť sa ta, odkiaľ si prišiel!“ Pred nimi neslobodno bolo ani oči klopiť alebo prešlapovať nemeselo z nohy na nohu. Nič sa potom od nich nedozvieš a môžeš ľahko vyjsť aj na čistý posmech.

Kampaň

doslova cez mŕtvoly

NAĎA VOKUŠOVÁ

Na Slovensku je to už raz tak. My už sme takí vášniví - a aj keď proti niečomu protestujeme, tak vášnivo a aspoň, aby sa skupine, proti ktorej protestujeme, urobilo riadne zle. Celkom nedávno sa opäť rozhodli aktivisti Centra pre bioetickú reformu tvrdo začať bojovať proti potratom. Áno, dobre čítate, tento raz to nebola katolícka cirkev, ktorá by si vzala na paškál interrupcie. A aj keby takúto kampaň rozbehla, verím, že nie až takto nechutne. Už minulý rok šokovali aktivisti bilbordmi, na ktorých bol rozpučený ľudský plod v chirurgickej rukavici a zdvihli tak na Slovensku vlnu kontroverzie a odporu. Na Radu pre reklamu podalo vtedy sťažnosť viac ako tridsať ľudí. A aj keď sa rada so sťažnosťami stotožnila, aktivisti svoje pla-

k mŕtvemu desaťtýždňovému plodu. Plagáty ukazujú rozsekané mŕtvoly, kaluže krvi, nakopené telá obetí koncentračných táborov a hneď vedľa potratené plody. Už len samotný fakt znaku rovnosti, ktoré sa sem dáva s akousi bezprostrednou samozrejmosťou, ukazuje na akúsi zvrhlosť ich autorov. Na svojich stránkach sa obhajujú týmito slovami: „Interrupcia predstavuje zlo také neopísateľné, že slová zlyhávajú, keď sa pokúšame opísať horor tohto činu. Napĺňa podstatu genocídy.“

A ak by sme to všetci ešte nepochopili, mohol si každý, kto sa v tom čase ocitol na správnom mieste v Bratislave, prečítať leták „Argumenty pre zastavenie potratovej genocídy“ (mimočodom plný hrubých gramatických chýb, ale to asi pre autorov nie je podstatné). Vo svojej svätej prostote si aktivisti pripísali na konto svojho boja proti potratom i fakt, že počet interrupcií na Slovensku skutočne poklesol. „Markantný pokles počtu umelých potratov za posledných osem rokov súvisí s tým, že na Slovensku máme dlhodobú diskusiu o ich zákaze,“ tvrdia pyšne. Nepripúšťajú zrejme žiadne iné pôsobenie osvety, ani zvýšenie životnej úrovne mladých rodín, nehovoriac o účinnejších prostriedkoch, zabráňujúcich samotnému počatiu. Treba dodať, že slovenskí aktivisti prevzali tieto svoje agresívne kampane zo zahraničia, najmä z USA, kde patria k bežným javom. Ale aj to je bežné, že tamojší aktivisti boli za ne už neraz za mrežami. Ľudia zaangażovaní v Centre pre bioetickú reformu to však, zdá sa, na Slovensku naozaj trochu prestrelili a myslím si, že



ILUSTRACIA: LADISLAV HOJNY

gáty nestiahli. Keď podobné začali umiestňovať aj v Košiciach, ich prezentáciu prerušila polícia, pretože zjavne pohoršovala okolie. A aj keď sa aktivisti obrátili na súd, neuspeli.

Ale podceňovali by ste týchto zapálených ľudí, keby ste si mysleli, že ich všetky neúspechy zastrašia či nedajbože zastavia. Uprostred tohto mája začali aktivisti Centra pre bioetickú reformu obiehať bratislavské vysokoškolské internáty a ich agitka sa ešte priostriala - išla tentoraz doslova cez mŕtvoly. Nová kampaň hlása „Stop genocíde“ a mŕtve ľudské embryá prirovnáva práve ku genocíde či k masakrom v Kambodži a v Rwande. Na hlavnom z plagátov, ktoré rozširovali po internátoch, boli obeť holokaustu s veľkým hákovým krížom prirovnávané

dost' urazili všetkých okoloidúcich, ktorí sa na ich plagáty museli dívať - mnohým sa z krvavých obrázkov zdvíhal žalúdok a porovnávanie koncentračného tábora a gynekologickej ambulancie je viac než nevkusné. Otázka je, či takáto agresivita naozaj môže viesť k nejakému pozitívu, či len jednoducho neznechucuje, ako napokon každá agresivita. Hovoriť v súvislosti s interrupciou o zločine, vyhrážať sa takmer väzením a večným zatratením, potom takýto program nemôže byť v skutočnosti nikdy sympatický žiadnym mladým ľuďom, ktorí sa na rodinu chystajú. Ved' napríklad návrh lepších sociálnych programov pre budúce mamičky by bol určite pre každého omnoho prítťaživejší a určite by viac zapôsobil proti eventualite potratu. Zne-

chutenie, ktoré vyvolali slovenskí aktivisti Centra pre bioetickú reformu nielenže celej veci nijako nepomohlo, ale skôr naopak vyvolalo celkom spravodlivý odpor k tým, ktorí si mysleli, že takto rozprúdia zmysluplnú diskusiu.

SVINSKÁ CHRÍPKA

Svetom hýbu emócie - strach z pandémie chripky. A Slovenskom? Tým hýbe zásadná diskusia, či sa onej obávanej chripke má hovoriť prasačia alebo prasacia. Väčšina ľudí si myslí, že správne a obvyklé je jedine prasačia a prasacie slová si vymýšľajú iba bádatelia z Jazykovedného ústavu Ľudovíta Štúra. „Taký pekný jazyk to je a vy nám ho tak zbytočne prasacíte!“ rozčulujú sa na internete.

Jazykovedci napokon „veľký prasací problém“ vyriešili „veľkým prasacím kompromisom“ a na stránkach ústavu uverejnili vyjadrenie: „Historicky pôvodná a v slovníkoch od začiatku 19. storočia doložená je v slovenčine podoba prasací. Pod vplyvom kontaktov s inými jazykmi a iných faktorov funguje aj novšia analogická podoba prasačí. Stále však odporúčajú skôr použitie slova prasací. Netreba si myslieť, že toto slovo teraz vymysleli jazykovedci. Tvar prasačí je totiž naopak novší. V slovenčine je to tak, že prípona -ací sa odjakživa používa v slovách, kde sa nestriedajú spoluhlásky. Je teda zvierací, telací či myšací. Tam, kde pozorujeme „č“, ide o striedanie kmeňovej spoluhlásky c/k: zajac - zajačí, vták - vtáčí.

Podoba prasací je zaznamenaná od Bernoláka vo všetkých kodifikačných príručkách už od šesťzväzkového diela Antona Bernoláka Slowár Slowenski Česko-Latínsko-Nemecko-Uherski z roku 1825. Zároveň je zdokumentované, že podoba prídavného mena prasačí sa v slovenských textoch začala vyskytovať až od konca tridsiatych rokov a vo väčšej miere sa začala používať v päťdesiatych rokoch 20. storočia. Do jazykových prejavov niektorých používateľov slovenčiny sa pritom mohla dostať pod vplyvom češtiny, českého prídavného mena prasečí, respektíve nevhodnou analógiou s prídavnými menami typu zajačí.

„Analogické tvary v jazyku sa šíria ako chripka,“ hovorí profesor Pavol Žigo.

Niekoť tej chripke (nemyslím jazykovú) hovorí nová, niekoť mexická, severoamerická či A-H1N1. Ja si myslím, že správny názov je svinská chripka. Lebo svinská naozaj je. A to je to najhoršie.

Vladimír Skalský

Zmeny v zahraničnom vysielaní Slovenského rozhlasu

Zahraničné vysielanie Slovenského rozhlasu (SRO) Rádio Slovakia International (RSI) sa 1. júna odčlenilo od zvyšku súčasného útvaru Inet/Web/RSI. Toto organizačné rozdelenie je v štruktúre SRO najvýraznejšou zmenou vo vynovenom organizačnom poriadku rozhlasu, ktorý v máji schválila Rozhlasová rada. Samostatne tak vznikne programová služba RSI a Informačné centrum, oba útvary v rámci sekcie programu. Pod novovzniknuté centrum budú patriť všetky zložky rozhlasu zabezpečujúce vytváranie a distribúciu informácií o činnosti SRO do interného a externého prostredia - teda internet, intranet, webová stránka a PR aktivity. Podľa vedenia Sro je zámerom zjednotiť v súčasnosti rozptýlené informačné toky.

Zahraničné vysielanie spustil SRO v januári 1993. Najprv sa vysielalo pre zahraničných Slovákov, neskôr začal rozhlas vysielat' o Slovensku aj v cudzích jazykoch. RSI vysielala celkovo šiestich - v slovenčine, angličtine, nemčine, francúzštine, ruštine a špa-

nělčine. Najnovšie úpravy v organizačnom poriadku (schválenom v máji 2006) si vynútili hlavne legislatívne zmeny v podobe dvoch noviel zákona o SRO medzi rokmi 2006 a 2008.

Spoločný slovenský a maďarský dejepis

Minister školstva Ján Mikolaj potvrdil, že slovenskí a maďarskí historici nepripravujú spoločný dejepis pre stredné školy v oboch krajinách. „Nejde o učebnicu, ale o monografiu. Taká bola dohoda, že najprv sa napíše vedecká monografia a možnože z tej monografie sa potom vytvorí učebnica. Tá má byť hotová niekedy koncom budúceho kalendárneho roka.“ Pripravovaná publikácia bude mať spoločný úvod a 15 kapitol bude obsahovať slovenský a maďarský pohľad na historické udalosti. Každá kapitola by mala mať spoločný záver slovenského a maďarského autora kapitoly. Mikolajovi prekáža, že sa v knihe neobjaví len jeden, spoločný výklad dejín. „Neviem si sám v súčasnosti celkom dobre predstaviť, ako budeme takúto knihu, ktorá má dva rozličné názory na to isté histo-

rické obdobie, vlastne transponovať na učebnicu,“ uviedol. Podľa neho monografia má šancu dostať sa do škôl, bude však musieť prejsť ministerskou odbornou komisiou, ktorá posúdi, či je v súlade so štátnym vzdelávacím programom. S pojmom „starí Slováci“, ktorý sa objaví v pripravovanej publikácii, Mikolaj súhlasí. „Budeme používať pojem starí Slováci, s ktorým ja osobne súhlasím, ale určite v maďarskej časti tento pojem nebude.“ Vicepremiér Dušan Čaplovič povedal, že slovenskí historici budú používať termín „starí Slováci“ a maďarská strana zas bude písať o starých Maďaroch. Na spoločnej knihe pre maďarské a slovenské školy sa začalo pracovať začiatkom minulého roka.

Riaditeľ STV predpovedá „veľmi drastické“ opatrenia

„Mohol by sem prísť akýkoľvek špičkový manažment, aj David Copperfield, a ťažko by mohol niečo urobiť, pretože televízia sa bez peňazí robiť nedá,“ povedal v máji generálny riaditeľ Štefan Nižňanský s tým, že situácia v STV je z hľadiska financovania vážna.

V prípade, že Slovenská televízia (STV) nedostane finančnú kompenzáciu od štátu, bude mať veľký problém. Upozornil, že ak nepríde kompenzácia, bude treba začať robiť „veľmi drastické“ opatrenia, ktoré by podľa neho mohli rozpočet v príjmovej zložke dodržať do konca roka a prispôbiť aj výdavkovú časť. Jedným z krokov, ktoré by podľa neho STV zrejme urobila, je napríklad znižovanie nákladových položiek, neproduktívnych nákladov, medzi ktoré zaradil aj osobné náklady. Šéf STV sa domnieva, že požadovaná kompenzácia vo výške 19,9 milióna eur (600 miliónov Sk) predstavuje presný odhad výpadkov príjmov z úhrad a z reklamy. „Dnes už máme relevantné čísla, ukazuje sa, že tých 600 miliónov korún bol náš veľmi realistický a aj skromný odhad vo výpadku,“ konštatoval. Rada STV schválila v marci po trojmesačnom rozpočtovom provizóriu STV tohtoročný rozpočet s úctovou stratou vo výške zhruba šesť miliónov eur (184 miliónov Sk), ktorý počíta s prísľubom štátnej kompenzácie vo výške okolo 6,5 milióna eur (asi 197 miliónov Sk) za výpadok na koncesiách za minulý rok. STV však do mája peniaze od štátu nedostala.

... Rozum zostáva stát'

Pravidelnému autorovi tejto rubriky, P. A. F. Ztohohotového, zostal aj v máji zo všetkého, čo sa okolo nás deje, rozum celkom stát', takže zaň opäť musím zaskakovať. Nevedel som, že to bude také náročné. Lebo aj ja som sa pri písaní týchto riadkov podchvilou pristihol s rozumom viac než spomaleným.

Dozvedám sa, že na Slovensku otvárajú centrá excelentnosti. Konečne je sa kam hlásiť! Veď nás, znamenitých, akostných, vznešených, prvotriednych či ako všelijako to prekladá slovník cudzích slov, nie je málo. Jedno také centrum bude nepochybne otvorené aj v obci Turecká v Banskobystrickom kraji, kde sa v posledný májový deň konajú už 15. majstrovská sveta vo varení a jedení bryndzových halušiek. Excelentná záležitosť! Tam sa pôjdem prihlásiť. Štvorčlenné medzinárodné družstvá haluškárov so škrabákmi, lopármi a strúhadlami sa vrhajú na svoje dve kilá zemiakov, na májovú bryndzu a slaninu, nemilosrdne medzi sebou bojujú o najchutnejší kotlík irečitej slovenskej dobroty a o to, kto ju rýchlejšie zje. Pravidlá sú prísne, ako sa na majstrovstvá sveta patrí: ostrúhaš si napríklad so zemiakmi aj hánky - vypadávaš. Napinavé. Nečudo, že na diváky sa do tohto stredoslovenského centra haluškovy excelentnosti, kde ináč žije slabých 149 obyvateľov, každoročne zbíeha päťtisíc ľudí. Čakajte ma tam o rok, Turečtania, začínam trénovať! Už len zohnať v Prahe troch do družstva, čo budú variť.

Je za nami máj, lásky čas, keď hrdličky zval gu láske hlas... Jeden hlas ale zval tak akosi čudne. A veď to ani nebola hrdlička. Slovenský politik to bol. Uvidel ženu v policajnej rovnošate a povedal jej také, že májovej hrdličke by zaskočilo hrku v zobáčiku. „Ty pi*al,“ takto originálne sa pokúsil nadviazať známosť s uniformovanou ženou v garážach Národnej rady Slovenskej republiky ten najslavnejší národný politik zo Slovenskej národnej strany. „Povedz, ako sa voláš, ty p*ča!“, nedal sa odbiť, keď ona na jeho irečité slovenské dvorenie nezabrala. Ale nič z toho nakoniec nebolo. Žiadne bozky pod rozkvitnutou čerešňovou halúzkou. Iba sa tým tá polichotená policajka z úradu na ochranu ústavných činiteľov popýšila nadriadeným. Že predstavte si, sám jeden ústavný činiteľ ma oslovil... len vraj, bohužiaľ, „javil známky požitia

alkoholu“, ťažkala si vo svojej správe z garáže. A to prišlo hovorcovi ministra vnútra ľúto „o to viac, že išlo o ženu, a tým sme, myslím, povedali všetko“. Aj premiérovi to prišlo ľúto. Po svojej hovorkyni odkázal, že najslavnejší zo slovenských politikov v garážach „ako muž voči žene zlyhal“. A uniformovaná ochrankyňa slovenských ústavných činiteľov uzavrela neúspešný pokus slovenského národovca o ľudské zblíženie tak trochu sklamané: „K uvedeným skutočnostiam nemám čo dodať.“ Veru, ani ja nie. Ale skončilo sa to nakoniec šťastlivo. Ani ju nevyhodili. „Nadalej pracuje v úrade,“ potvrdil hovorca.

Sklamaná, naopak, nie je uniformovaná čestná stráž znovuzvoleného slovenského prezidenta. K novým uniformám budú jej členovia fasovať zlaté kravaty, trblietajúce sa ako hviezdy na zástavách Európskej únie. „Je to výraz estetiky,“ upresnil prezidentov hovorca. A veď už bolo, po sedemástich rokoch, načase! Do starých uniforiem vraj stráži zatekalo, fučalo, lebo saká sa im pri pochode otvárali samy od seba, ľahko premokali, púšťali farbu, nadmerne sa krkvali a prirýchlo sa zvykli ufúlať. Aj gombiky, potvory, odpadávali. Teraz už je všetko inak. Lepšie. Členovia prezidentskej stráže si nové, pohodlné, nekrčivé, vo farbách slovenskej zástavy a z kvalitnej domácej anglie ušité uniformy chvália. Majú sa na čo tešiť aj ženy, lebo v budúcnosti sa plánuje vyrobiť aj ženská verzia. Zlaté kravaty nie sú jedinou estetickou fičúriou novej rovnošaty. Príslušníci prezidentskej čestnej stráže oceňujú, že napríklad nová čiapka bude mať v sebe zašitú vložku, ktorá zabráni, aby im pot stekal po tvári. Áno, to je excelentný nápad, prezieravý. Pre prípad, že sa jedného krásneho dňa pri prezidentskej čestnej stráži z ničoho nič zastaví nejaký pripitý ústavný činiteľ a skriekne na nich: „Tak čo, vy koko*!“

P. S. Škoda, tie centrá excelentnosti, ako práve zisťujem pri podrobnejšom čítaní májovej slovenskej tlače, sú len pre vedcov a výskumníkov. Majstrov sveta v jedení halušiek do nich neberú. Nuž, čo sa dá robiť. Ale trénovať do Tureckej neprestávam, to v žiadnom prípade!

Anna Hlavatá, primárka II. detskej kliniky Detskej fakultnej nemocnice s poliklinikou v Bratislave, sa stala absolútnou víťazkou v ankete Slovenka roka 2009, ktorú vyhlásil týždenník Slovenka a Slovenská televízia. Primárka Hlavatá si zároveň prevzala aj cenu v kategórii zdravotníctvo, v jednej zo siedmich kategórií tejto ankety.

Oživená anketa

V kategórii médiá a komunikácia získala ocenenie moderátorka Alena Heribanová, Silvia Pastoreková si prevzala cenu v kategórii veda a vzdelávanie, v kategórii šport bola čitateľmi ocenená paralympionička Veronika Vadovičová. Členka dozornej rady spoločnosti Unipharma Prievidza Danka Vystrčilová si na javisku historickej budovy SND prevzala cenu v kategórii biznis, známa herečka Zita Furková dostala cenu v kategórii umenie a kultúra a ďalšia známa herečka Emília Vášáryová v skupine charity a podpory mladých.

Ženám patrilo pondelkový večer v opere SND, programom sprevádzali Halina Pawlovská a Adela Banášová, v sprievodnom programe však účinkovali iba muži.

Začínal Peter Lipa v netradičnom spojení s rapperom Opakom a skladbou Bitter Sweet Symphony britskej skupiny Verve. Postupne prišli na javisko Filip Túma, Maroš Kramár ako spevák pesničky Lúbim ťa, Josef Laufer, Marcel Palonder, Jiří Korn so svojou á capella skupinou 4tet a Marián Vojtko. Na záver všetci zaspievali známy hit You Are So Beautiful anglického speváka Joa Cockera.

„Obe sošky si uložím na čestné miesto, vedľa keramiky, ktorú vytvorili naše deti. Tá má vždy v byte viditeľné miesto a rovnako si budem vážiť aj tieto ocenenia. Je to zvláštny pocit, keď zaznie vaše meno. Myslím si, že pre nás je najväčší úspech, keď sa vylieči dieťa, keď môžeme rodičom povedať, že je to dobré. Nie sme pritom zvyknutí na takúto popularitu ani medializáciu. Pediatria totiž nepatrí k najatraktívnejším odborom v zdravotníctve, takže už nominácia na cenu bola pre mňa ocenením,“ povedala o dvojnásobnom ocenení Slovenka roka 2009 Anna Hlavatá.

„Bola som prekvapená, keď som sa ocitla v spoločnosti takýchto vzácných dám, ktoré celý život vytvárajú skutočné hodnoty, a ja moderátorka som bola tridsať rokov vždy tá dvojka, kto sa pýta, čo zabáva, teda ja zisťujem tie hodnoty a sprostredkujem ich televíznym divákovi. Takže s veľkou pokorou som dnes bola v tejto spoločnosti a veľmi sa teším, že sa to takto podarilo, hoci si myslím, že každá jedna si zaslúži veľkú úctu,“ uviedla moderátorka Alena Heribanová.

Jeden z najväčších potleskov pri preberaní ceny zožala od divákov v hľadisku paralympionička, strelkyňa Veronika Vadovičová. „Neočakávala som takúto poctu, pretože Martina Moravcová aj Elena Kaliská (obe boli nominované okrem Veroniky v kategórii šport) sú osobnosti Slovenska a ja som iba nováčik. Táto anketa je veľmi dobrý nápad ako spopularizovať ženy. Je to pre mňa pocta, teda možno to, čo robím,

je dobré. Strelba ma bavila, začala som s ňou, keď som mala pätnásť rokov, je to sila a jemnosť zároveň,“ podelila sa o svoje dojmy Veronika.

„To, čo robím, robím strašne rada, každý večer na javisku odkrývam osudy žien. Bola som prekvapená, že som to získala. Bol to príjemný pocit, ktorý zaväzuje byť verný najmä sám sebe. Najprv som neverila, potom som si uvedomila, že som to skutočne ja a musím poďakovať,“ opísala svoj pocit pri vyhlásení herečka Zita Furková.

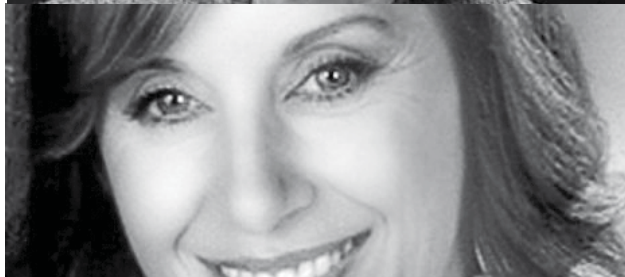
Za vedu a vzdelávanie získala cenu Slovenka roka 2009 vedec-ká pracovníčka Virologického ústavu Slovenskej akadémie vied Silvia Pastoreková. Poradila si aj s otázkou, či sa podarí vyšľachtit' vírus úspešnej Slovenky. „Myslím si, že tento vírus už infikoval celé Slovensko, pretože tých úspešných Sloveniek je naozaj veľa. Som naozaj šťastná, že patríam k prvým, ktoré si ľudia všimli. Vo vede nie je zvykom dostávať takéto ceny, pretože veda sa neodohráva pred kamerami ani v médiách, ale laboratóriách a je skrytá pred očami verejnosti,“ uviedla.

Záštitu nad anketou a slávnostným večerom prevzala manželka prezidenta Slovenskej republiky Silvia Gašparovičová. „Po predstavení projektu, že by Slovenka roka mohla byť prezentovaná práve v časopise Slovenka, som bola veľmi rada. Hľadali sme názov, rozmýšľalo sa nad názvom Žena Slovenska. Povedala som, že mne by sa páčilo práve Slovenka roka 2009 a zostalo aj pri tom. Tak som veľmi rada, že som bola trošku spolutvorcom toho názvu. Som tiež veľmi rada, že máme možnosť dozvedieť sa o významných ženách, o ich práci práve v časopise, ktorý prezentuje ženu a Slovenku širšie, takže má veľa čitateľiek, čitateľov. Vidno, že ľudia si vážia hodnoty a prácu žien, ktoré okrem rodiny, výchovy detí, vedenia celej domácnosti dokážu mať vynikajúce úspechy na svojom pracovisku. To si zaslúži obdiv,“ povedala prvá dáma Slovenskej republiky.

Anketu Slovenka roka 2009 vyhlásil týždenník Slo-



VERONIKA VADOVIČOVÁ
SILVIA PASTOREKOVÁ



ALENA HERIBANOVÁ
ZITA FURKOVÁ



ANNA HLAVATÁ

venka. Podľa slov riaditeľky vydavateľstva Márie Rehákovéj anketou by rada nadviazala na tradíciu z rokov 1990 až 2004. „Každá jedna z nominovaných žien, teda všetkých dvadsaťjeden si zaslúži byť víťazkou. Som príjemne prekvapená, pretože sme dostali dvakrát toľko esemesiek, ako dostávajú súťažce miss. A preto si aj myslím, že Slovenka má stále pozíciu mienkotvorného týždenníka a že je to o tom, že ľudia si správne hodnoty vedia vážiť,“ povedala Mária Reháková Reháková. „Som veľmi spokojná, že sme oživilí túto anketa, ktorá mala prestávku od roku 2004, a myslím si, že sa to podarilo,“ dodala na záver šéfredaktorka Slovenky Mária Miková.

(ta)

Slovenská ambasáda otvorila na začiatku mája svoje nové priestory Na Zátorce v Prahe 6, neďaleko metra Hradčanská. Chvala bohu, chcelo by sa povedať, veď naše veľvyslanectvo spolu s konzulátom sídlili od roku 1993 síce relatívne neďaleko od tejto novej budovy, ale v prenájatej vile, priestorovo dávno nevyhovujúcej. Nehovoriac už o tom, že sa, nie svojou vinou, ocitla v hlučnom prostredí rodiaceho sa nového tunela.



Zrekonštruovaná nová vila je z roku 1928 a slovenské Ministerstvo zahraničných vecí ju kúpilo v roku 2003 aj s veľkým pozemkom s rozlohou vyše 3 600 metrov štvorcových a dalo veľmi citlivo a vkusne zrekonštruovať. Veľvyslanec SR v Prahe Peter Brňo zdôraznil, že je to nielen dôstojnejšie miesto než to predchádzajúce, ale i dôstojnejšie priestory, čo umožní lepšiu prácu diplomatov. Konzulárne oddelenie, ktoré je už teraz vybavené najnovšou technológiou, čím spĺňa kritériá Schengenu, môže napríklad poskytovať biometrické údaje a zlepšiť služby pri vydávaní víz či pri iných úkonoch.

Dôstojnejšia reprezentácia

Na otvorení novej ambasády, ako vidno aj na našich fotografiách, sa zúčastnilo veľa významných osobností z politického i kultúrneho života. Okrem predsedu vlády SR Roberta Fica prijal pozvanie i vtedajší český premiér v demisii Mirek Topolánek a dezignovaný premiér Jan Fischer.

Všetci politici vo svojich prejavoch zdôrazňovali najmä to, že medzi Čechmi a Slovákmi nie je dnes už žiadna bariéra. O vynikajúcu atmosféru sa postaral Big Band Gustava Bromy, ktorý dirigoval súčasný šéf Slovenského inštitútu v Prahe Vladimír Valovič, prítomným zaspievala krásna

slovenská mezzosopranistka Jolana Fogašová i také hviezdy, ako Miro Žbirka a Helena Vondráčková. Takže nám nezostáva nič iné, ako zaželať novej ambasáde veľa úspechov a čo najefektívnejšie reprezentovanie našej vlasti...

Nad'a Vokušová



Ve čtvrtek 23. dubna večer odstartoval v Moravské Třebové jeden z největších festivalů slovenské kultury v Čechách. Jednalo se už o 14. ročník. Akce vyvrcholila 28. dubna a nabídla zajímavý program i řadu zvůčných jmen.

Svátek slovenské kultury

Dny letos zahájili mladíci ze slovenské kapely The Backwards, která je nejlepší revivalovou skupinou legendárních Beatles.

„Návštěvníci viděli dvě divadelní představení, výstavu slovenských fotografů a nechyběla ani tolik vyhledávaná česko-slovenská květinová show, letos na téma Květiny pro život,“ uvedla ředitelka Kulturních služeb města Libuše Gruntová a dodala: „Tvorba Květinového studia Věry Weinlichové provázela celý letošní ročník. V pátek 24. 4. předvedli floristé zákům škol za doprovodu cimbálové muziky Rozmarýn a slovenských sokolníků vazby pro Zahradní slavnost v parku před muzeem, v pondělí 27. 4. byla na zámku připravena přednáška O historii aranžování květin od gotiky po secesi. V průběhu celého festivalu ve spolupráci se Střední zahradnickou školou z Piešťan vyzdobili například radnici, evangelický kostel nebo zámek.

Stejně jako vloni se do programu festivalu i letos aktivně zapojilo partnerské město Moravské Třebové Banská Štiavnica, a to po celý den pátek 24. 4. Dopoledne bylo pro školy připraveno taneční vystoupení souboru Texasky, který se představil poutavým vystoupením cikánských, standardních, hawajských tanců a slovenského folkloru. Sokolnická skupina svatého Bavona ze Sv. Antona předvedla dětem ukázky sokolnického výcviku a umění lovu. Program měl nebývalý úspěch a navštívilo ho přes čtyřista dětí. Od 14. do 19. hodiny program probíhal před muzeem i pro veřejnost.

„Na večer jsme spolu se slovenskými autory přichystali výstavu fotografií Banské Štiavnice a jejího okolí. Velký ohlas mělo také představení ochotnického souboru Paradajz Pikčr s názvem Obludárium. Tento ochotnický soubor měl v minulém roce velký úspěch. Jsme rádi, že přijali pozvání i pro letošní rok,“ řekla Gruntová. Páteční večer zakončila slovenská undergroundová kapela Živé kvety.



V programu festivalu samozřejmě nechyběl ani nejnovější slovensko-český film z dílny Juraje Jakubiska Bathory o Čachtické paní, který se celý loňský rok těšil vysoké návštěvnosti.

Festival ukončilo divadelní představení Ja Malkáč, nastudované slovenskými herci známého pražského Divadla v Dlouhé. „Šlo o česko-slovenské scénické čtení nového slovenského románu L. Dobrovody, které se pokouší o náhled do soužití jedné česko-slovenské rodiny očima pětiletého chlapce,“ řekla Libuše Gruntová.

Vedle kvalitní nabídky z kulturního jídelníčku mohli návštěvníci města po celý týden ochutnávat slovenské speciality ve Třebovské restauraci a v restauraci Excalibur. Festival se konal pod záštitou hejtmána Pardubického kraje Radko Martinka, který se společně se slovenskou delegací z Banské Štiavnice zúčastnil slavnostního zahájení festivalu. Čtrnáctý ročník festivalu Dny slovenské kultury se u návštěvníků setkal s nebývalým ohlasem a navštívilo ho tisíce lidí.

Pavína Horáčková

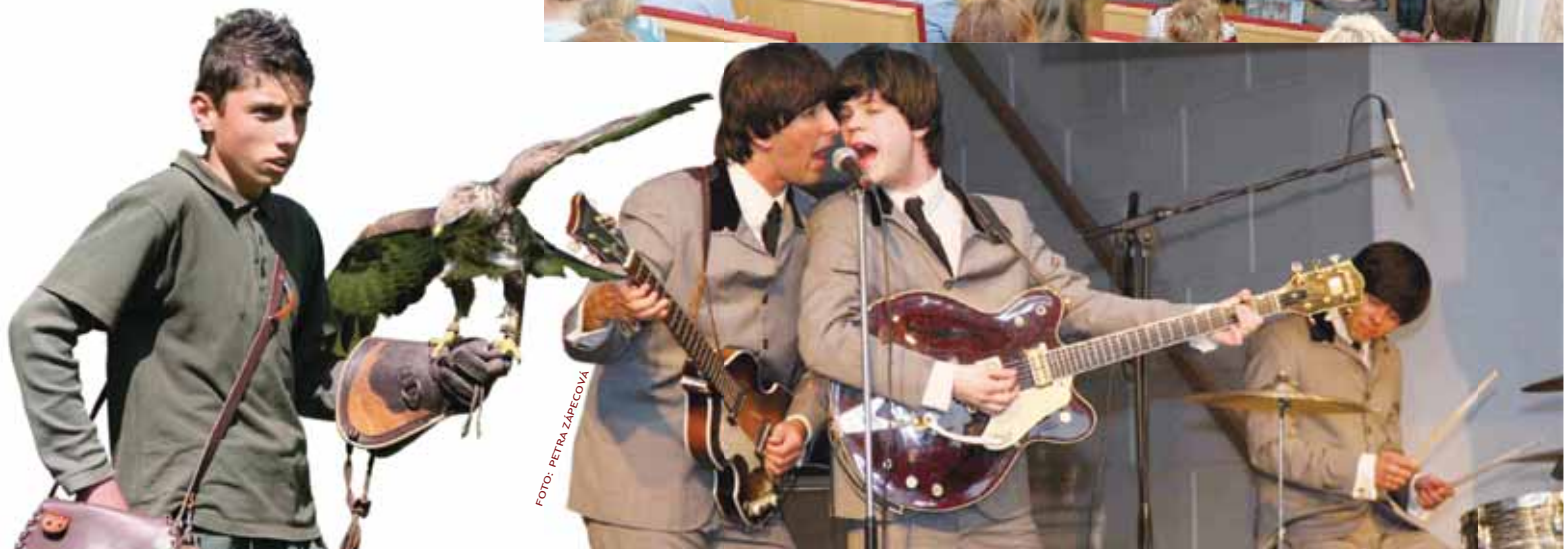


FOTO: PETRA ZÁPŘECOVÁ



Nebotrasenie v Přerove i v Prahe

Väčšina přerovských divákov nevedela, čo má čakať. Mimoriadne kvalitný džezovo-šansonový repertoár skutočne veľmi netypickej televíznej superstar ich spočiatku zaskočil, ale už pri tretej Katkinej piesni boli všetci na jej strane. Vysokú profesionalitu a očividnú radosť z muzikovania so svojou rovnako hravou mladou kapelou skvelo dopĺňala Katkina bezprostrednosť. Katka v Přerove predstavila najmä svoje nové, v poradí tretie CD „Nebotrasenie“, ktorým definitívne potvrdila, že so svetom umelo vyrábaných televíznych „selebrít“ nechce mať nič spoločné. Úspešný koncert vyvrcholil spontánnou autogramiádou a živou besedou spokojného publika s ešte spokojnejšou Katkou Koščovou. „Sem sa vždy budem rada vracat“, lúčila sa s manželmi Kanovskými, o ktorých

Bol to od pani Ireny Kanovskej, jej muža Štefana a ich agentúry AGEUM odvážny čin, usporiadať v Přerove klubový večer pod názvom „Česko-slovenské dotoky“ vo chvíli, keď sa pália čarodejnice a keď ľudia pred trojdňovými sviatkami hromadne opúšťajú mesto. Napriek tomu sa podujatie vydarilo nad očakávanie a bolo hojne navštvienené. Večer pri sviečkach, moravských klobáskach (ktoré museli narýchlo nahradiť čerstvo dovezené, ale ešte mäkké slovenské), syrových korbáčikoch a najmä dobrej hudbe otvorila přerovská skupina Pohoda5 vlastnými slovenskými a českými rockovými piesňami na texty pani Kanovskej, ktorá ich aj spievala. „Nedorozumění v EU aneb ‚szeretlek‘“, mala najväčší úspech. Zahriate obecnstvo v klube Teplo potom mohlo privítať hlavného host'a večera - prvú slovenskú televíznu superstar Katku Koščovú.

v Slovenských Dotykoch nepíšeme naposledy, lebo ich najbližšie plány na rozvíjanie „česko-slovenských dotykov“ v Přerove sú naozaj pozoruhodné.

V rámci svojho nabitého turné s novým CD „Nebotrasenie“ navštívila Katka Koščová aj Prahu. V zaplnenej Modrej sále Slovenského inštitútu ju 6. mája vívalo prevažne mladé obecnstvo, ktoré si na akcie Slovensko-českého klubu už zvyklo chodiť po avíze na facebooku Slováci v Česku. Tentoraz v ňom boli aj niektorí účastníci súťaže o najlepší text piesne na Katkino CD „Nebotrasenie“ na čele s víťazkou Silviou Kaščákovou. Jej text „Ruleta“ si Katka vybrala spomedzi vyše osemdesiatich, ktoré hodnotila naozaj prísna porota: Jiří Suchý, Jiří Žáček, Lubomír Feldek, Vlado Skalský. Podpredseda Slovensko-českého klubu

a prešovský rodák Vlado Skalský na záver koncertu spolu s bohato odmenenou víťazkou Silviou Kaščákovou pokrstili Katkino „Nebotrasenie“ perím vytráseným z vankúša.

Predtým však Katka svojim ohybným, jemne opieskovaným prídychovým vokálom tešila divákov v piesňach, ktorých nálada citlivo vychádzala z veľmi kvalitných textov-básní. Žiadne revolučné hudobné výboje - prosté piesne s aranžmánmi trochu dodžezova, došansonova; aké mohli počúvať už staré mamy hoci pred päťdesiatimi rokmi. Piesne, pri ktorých vždy záleží na osobnosti speváčky. A Katka Koščová je osobnosťou, ktorú si s hociakým nepomyľíte. Jej dve české zastávky na turné sa vydarili.

(dum)



Zahraniční vydavatelé sa tradične usadili v národných knižných stánkoch, tí slovenskí v reprezentačnom národnom stánku Slovenskej republiky, ktorý s podporou Ministerstva kultúry SR organizuje tiež už tradične Literárne informačné centrum, a českému, rovnako i medzinárodnému publiku prináša prehľad novej knižnej produkcie slovenských vydavateľov - teda okolo 400 kníh rôznych žánrov asi od dvadsiatich kľúčových vydavateľov. A k dobrej tradícii slovenského stánku patrí aj predstavovanie kníh a ich autorov, ktoré vznikli v ostatnom roku v slovenskej „literárnej komunite“ žijúcej a tvoriacej v Českej republike.

Spolu so Slovensko-českým a Slovenským literárnym klubom predstavilo tento rok Literárne informačné centrum reprezentatívnu antológiu slovenskej poézie v zahraničí „Medzi dvoma domovmi“ a z novej produkcie Slovenského literárneho klubu v ČR knihu Ľubomíra Feldeka „Homo politicus“ a knihu „Fejtóny“ s podtitulom „Slovenským perom pri Vltave“, ktoré „rukou nerozdielnou“, teda ľahkou fejtónovou, ale už každý na vlastné tvorivé riziko napísali štyria autori: Olga Feldeková, Naďa Vokušová, Marián Vanek a Ľubomír Feldek.

Antológiu „Medzi dvoma domovmi“ mal podľa festivalového programu predstaviť predseda Svetového združenia Slovákov v zahraničí Vladimír Skalský a jej zostavovateľ Anton Baláž. Zostalo to napokon len na mne ako zostavovateľovi a zástupcovi Literárneho informačného centra, jedného z troch vydavateľov antológie. Na jej vydaní sa podieľalo aj spomenuté Svetové združenie Slovákov v zahraničí a Matica slovenská a je len prvou časťou edičného projektu, v rámci ktorého tento rok vyjde antológia prózy a v roku 2010 antológia spomienkových a esejistických textov slovenských autorov, ktorí, často len „hnaní žitím nevoľou“ tvorili v exile a ich zväčša protikomunistické eseje a úvahy sú doteraz na Slovensku neznáme. O antológii poézie som na prezentácii uviedol aspoň základné informácie: sú v nej básne takmer 70 autorov z exilu a „dolnozemskej básnickej vetvy“, teda zo Srbska, Rumunska a Maďarska a autormi úvodných hodnotiacich štúdií sú Peter Cabadaj a Michal Harpán. Osobitný oddiel antológie tvorí slovenská poézia v Česku po roku 1993, ktorú uvád-

Dotyky so slovenskou literatúrou

Medzinárodný knižný veľtrh Svět knihy vstúpil tento rok už do svojho 15. ročníka a tak májová Praha znova privítala početných domácich vydavateľov a ich autorov - patril medzi nich okrem známych literátov Vaculíka, Klímu či Lustiga, populárnych hercov Svěráka a jeho partiu cimrmanovcov aj politik a prezident Václav Klaus (vľani to bol zasa exprezident Havel), ktorý podpísal svoje nové knihy „Modrá, nikoli zelená planéta“ a „Rok šestý“.

za štúdia Vladimíra Skalského „Fenoméni českého prostredia“ a zaradil do nej Ľubomíra Feldeka, Taťjanu Lehenovú, Vladimíra Skalského, Andreja Stankoviča a Natašu Tanskú - autorov, hádam až na A. Stankoviča, známych aj v domácom, teda slovenskom literárnom kontexte.

Po stručnom predstavení výberu z ich tvorby prečítal Dušan Malota (adept na zaradenie do výberu prozaikov v druhom diele antológie) báseň A. Stankoviča „Autoportrét občana SR“ (doplnenú zostavovateľovou poznámkou, že vznikla predtým „ako sa nerád a na poslednú chvíľu musel vzdať slovenského občianstva“) a tiež niekoľko ukážok z pôvabných senioresiek a limerickov - čiže „Nesmyslátko“ N. Tanskej. V ich skvelom prednese nezabránila D. Malotovi ani osadrovaná pravá noha, ba nevyrušili ho ani orientálne zvuky nesúce sa z neďalekej hlavnej veľtrhovej sály.

Knihu „Fejtóny“, do ktorej na vlastné autorské riziko sama prispela pätnástimi textami, predstavila Naďa Vokušová, ktorá na prezentácii zastupovala Slovensko-český a Slovenský literárny klub v ČR. Olgu Fedekovú, ktorú D. Malota v úvodnom slove označil za „bystrú vevericu z oravských lesov“, predstavila prečítaním jej fejtónu „Slovenka v metre“ (samozrejme v pražskom, v bratislavskom sa príhoda s vypadnutou elektrikou môže prihodiť najskôr zrejme až jej praprapravnučke, čiže asi o päťdesiat rokov) a svoj fejtón „Vysielačka“. Upozornila samo-

zrejme aj na fejtóny Ľ. Feldeka a M. Vaneka, ktorý knihu sprevádza aj po desaťročiach ihneď identifikovateľným kresleným humorom - hoci jeho autor, postihnutý normalizáciou od roku 1978 žije v Česku a slovenské publikum sa, žiaľ, stretá s jeho skvelým kresleným humorom len zriedka. Záver úspešnej prezentácie zaobstaral D. Malota (inak aj predseda ČeskoSlovenskej scény v Prahe a myslím si, že aj samozvaný hovorca spisovateľky V. V. Šípovej), prečítaním Feldekovej spomienky „Slovensko na Mesiaci“ z knihy „Homo politicus“.

Pražské veľtrhové publikum sa malo možnosť zoznámiť so súčasnými slovenskými autormi aj v programe „Pohľad späť“. Predstavili sa v ňom dvaja románopisci - Pavol Rankov s románom „Stalo sa prvého septembra (alebo inokedy)“ a Dušan Šimko s románom „Gubbio - kniha udaváčov“. Oba sú vysokoškolskí pedagógovia, no kým Rankov pôsobí ako docent na Katedre knihovedy a vedeckých informácií na FFUK v Bratislave, Šimko je docentom sociálnej geografie na univerzite v Bazileji, kam emigroval v roku 1968. Oba sa ale vo svojich románoch obracajú do minulosti, a kým u Rankova je to postmoderný, do grotesky sa posúvajúci pohľad na slovenské dejiny od roku 1938 takmer do súčasnosti a jeho hrdinami sú Slovák, Žid a Čech, Šimkov historický a viac faktograficky ako fabulačne budovaný román je pohľadom na širší európsky priestor a medzi jeho negatívnych hrdinov patrí napríklad známy ruský terorista Nečajev, dodnes zavrhaný český spisovateľ Sabina, ale i nenápadný a dobrovoľný spolupracovník našej štátnej bezpečnosti. Oba romány možno označiť za literárnu udalosť na slovenskej literárnej scéne a českému publiku ich vo vzájomných tvorivých presahoch predstavil literárny kritik Alexander Halvoník - jeho skvelé priblíženie autorov sa zasa snažila sprevádzať „lívivá“, ale veľmi rušivá česká dychovka z veľtrhového stánku Českej televízie.

Hoci aj tento rok to boli len dotyky so slovenskou literatúrou, boli signálom i informáciou, že v jej autorskom svete, na Slovensku aj v Česku, vznikajú nové diela a publikum na knižnom veľtrhu v Prahe sa s nimi malo možnosť zoznámiť. Takúto možnosť si slovenská literatúra iste nenechá ujsť ani na budúcoročnom Svete knihy 2010.

Anton Baláž



Poděbradské dny poezie

Súťaž sa začala v roku 1963, v tom istom roku, keď vznikla poetická vináreň Viola. Založil ju, zorganizoval a finančne zabezpečil herec Vlastimil Fišar, ktorý mal korene na Slovensku, pôsobil v martinskóm Divadle SNP, a jeho manželka Viola, ktorá dlhé roky pracovala v Klube slovenskej kultúry, pochádza zo Slovenska. Vlastimil Fišar vznik súťaže zdôvodňoval slovami: „Tak ako tvorivá amatérska mladá má svoj Prostějov, budú mať aj profesionálni prednášaci svoje mesto: PODĚBRADY!“

Fórum organizuje združenie priaznivcov hovoreného slova SLOVO a HLAS v spolupráci so Združením divadelníkov Slovenska, Mestom Poděbrady a Kultúrnym a informačným centrom Poděbrady. Fórum je určené českým a slovenským mladým profesionálnym interpretom vo veku do tridsať rokov, poslucháčom hereckých škôl, študentom konzervatórií a laureátom amatérskych súťaží. Fórum prebieha v dvoch vekových kategóriách.

Prvou kategóriou sú študenti hereckých škôl, konzervatórií a pozvaní amatéri vo veku od 16 do 19 rokov. Druhou kategóriou sú mladí profesionálni interpreti, poslucháči hereckých škôl, konzervatórií a pozvaní amatéri vo veku od 20 do 30 rokov. Prvá veková skupina si môže zvoliť text poézie alebo prózy v akomkoľvek žánri v maximálnej dĺžke sedem minút pri poézii a deväť minút pri próze, alebo v akomkoľvek žánri v dĺžke desiatich minút, ak ide o druhú vekovú skupinu.

Popri rôznych cenách je na Fóre prednesu udeľovaných päť slovenských cien - Cena slovenského rozhlasu, Cena Združenia rozhlasových tvorcov, Cena Divadelného ústavu Bratislava, Cena Vydavateľstva Slovenský spisovateľ a Cena Matice slovenskej.

Patrí sem i cena je Cena Viliama Záborského, ktorá je udeľovaná „za vytríbený jazykový prejav spojený s majstrovstvom jazykovej reči a interpretácie poézie či prózy“. Udeľuje ju Slovenský literárny fond na návrh predsedníctva Poděbradských dní poézie a Združenia divadelníkov Slovenska. Od roku 2004 nebola táto cena ani raz udeľovaná.

Najvyšším ocenením v oblasti prednesu poézie a prózy je Krištáľová ruža, ktorú udeľujú od roku 1966. Vtedy to bol ešte štvrtý ročník Neumannových Poděbrad, ako sa pôvodne nazývali Poděbradské dni poézie. Od roku 1994 do roku 1999 uvádzali cyklus „Patróni Poděbradských dní poézie“ venovaný interpretačnému umeniu tých, ktorí sa udeľovania Krištáľovej ruže nedožili. Zo Slovenska išlo o takých umelcov ako Eva Poláková, Ján Jammický, Ctibor Filčík, Hana Meličková, Beta Poničanová, Ľudo Ozábal, Imrich Jenča a Oľga Sýkorová-Kadancová.

Doteraz Krištáľovú ružu zo slovenských umelcov dostali Viliam Záborský, Mikuláš Huba, Mária Kráľovičová, Vladimír Rusko, Viera Strnisková, Juraj Sarvaš, Ladislav Chudík, Hilda Michalíková, Ida Rapačiová, Eva Kristinová, Adela Gáborová, Dušan Jamrich, Gustáv Valach, Viera Bálintová, Zdena Gruberová, Karol Machata, František Kovár, Igor Hrabinský, Ján Gallovič, Leopold Haverl, Emília Vášáryová, Eva Rysová, Jozef Šimonovič, Alfréd Swan, Mária Dacejová-Schlosserová, Eva Žilínková, Marián Geišberg.

Krištáľová ruža Poděbradských dní poézie 2009 bola udeľovaná hercovi Slovenského národného divadla a recitátorovi Jánovi Mistríkovi. Laudatio predniesol Vladimír Rusko. Ocenený umelec prečítal vlastnú esej o poézii a umení, ktorú doplnil citáciami špičkových mysliteľov.

Nie je veľa kultúrnych podujatí, ktoré ostali spoločné pre obe krajiny aj po rozdelení Československa. Popri Cene Egona Erwina Kischu pre autorov literatúry faktu, zostali už takmer polstoročia trvajúce Poděbradské dni poézie, tradičný festival prednesu poézie a prózy. Tieto stretnutia nielen s novými nositeľmi ocenenia Krištáľová ruža (čo je najvyššie ocenenie v oblasti prednesu poézie a prózy), ale aj so sprievodnými programami, pripravenými divadelnými školami a vedením združenia SLOVO a HLAS, sa stali Fórum prednesu poézie a prózy. Tento rok sa konali už štyridsiaty siedmy raz, v dňoch 16.-19. apríla.

Z českých umelcov tento rok ocenili Martu Vančurovú a Ladislava Mrkvíčku. Krištáľové ruže odovzdal starosta mesta Poděbrady Jozef Ďurčanský, ktorý je slovenského pôvodu.

Významnej pocty udelenia Čestného občianstva mesta Poděbrady sa dostalo literárnemu historikovi Vladimírovi Justlovi, ktorý bol dlhoročným umeleckým šéfom Poetickej kaviarne Viola. Pôsobil ako redaktor vydavateľstva Odeon a jeho pričinením vyšlo viacero prekladov diel slovenských autorov. Pripomeniem prózy Milana Th. Mitrovského „Jiskry z pološera“, ku ktorým bol v Bratislave osobne vybrať reprodukcie Mitrovského malieb, alebo Kukučínove „Pražské siluety“, ktoré doplnil výberom dobových pražských fotografií. Obidve prózy preložil spolupracovník redakcie časopisu Slovenské dotyky, významný český slovakista Emil Charous.

Významný bol aj program venovaný nedávno zosnulému básnikovi s názvom Milan Rúfus - Pocta básnikovi a úklona jeho pamiatke. Na majstra slovenského verša a profesora bratislavskej univerzity spomínali Marta Hrachovinová, Jana Štroblová, Marta Vilhanová, Vladimír Justl, Ján Mistrík a Vladimír Rusko. Hudobný program pripravili žiaci Základnej umeleckej školy v Poděbradoch.

V prvej kategórii titul laureát a Cenu Miloša Horanského získala Veronika Potokárová z cirkevného konzervatória v Bratislave, Cenu Slovenského rozhlasu Peter Galdík z konzervatória v Košiciach, Cenu Združenia rozhlasových tvorcov Magdaléna Burianová z Cirkevného konzervatória v Bratislave. Cenu divadelného ústavu Bratislava získal Matej Struhár z Gymnázia Jána Chalupku v Brezne.

V druhej kategórii sa stala laureátkou a Cenu Miloša Horanského získala Eva Palkovičová z Filozofickej fakulty Komenského univerzity v Bratislave. Cenu Slovenského rozhlasu prevzala Lucia Lejková zo Základnej umeleckej školy Mikuláša Moyzesa v Prešove, Cenu Združenia rozhlasových tvorcov Petra Hulínová z VŠMU v Bratislave. Cenu vydavateľstva Slovenský spisovateľ získal Peter Hort, vedúci marketingového oddelenia Považských cementární a Cenu Divadelného ústavu Bratislava Oto Culka z VŠMU v Bratislave.

V rámci predstavenia umeleckých škôl VIZITKY sa v programe Rýchlokurz rodnej reči alebo Chvála slovenčiny predstavili študenti prvého ročníka hereckva VŠMU z Bratislavy pod vedením profesorky Evy Žilínkovej. Konzervatórium Košice sa predstavilo scénic-

kým spracovaním jednej z poviedok Gabriela Garcia Marquéza „Prišla som si iba zatelefonovať“. Študentov tretieho ročníka hudobne dramatického oddelenia pripravila Marta Vilhanová. Pri tejto príležitosti by som chcel pripomenúť básnika Jána Smreka, ktorý na otázku, čo si myslí o recitačnom umení k prvému ročníku Celoštátnej prehliadky umeleckého prednesu v roku 1963 napísal tieto slová: „Mnoho si o ňom myslím, ale



keď mám na otázku odpovedať len niekoľkými slovami, vezmem si na pomoc verš. Napríklad tento verš z mojej knihy ‚Hostina‘ adresovaný Jednej panej:

Cez tvoje hrdlo, cez tvoj hlas
Len cez tvoj hlas nech tečie moja báseň
Čo v slove mojom mŕtve je, to žije zas,
Keď ty dáš doňho väseň

Len papier je to všetko, zdalo sa mi,
Lež keď to tvojím hrdlom pretieklo,
Hneď to bol ohňostroj a fontána,
Čo z úbohého slova vystreklo.

Pokiaľ ide o profesionálnych recitátorov, mnohých z nich obdivujem: vedia báseň umocniť. Ale ich poslucháči neraz hovoria: najradšej počúvame, keď si svoju báseň autor prednesie sám. To sú poslucháči, povedal by som, rafinovaní, ktorí sa radi pasú na mukách autora, keď sa mu zachveje hlas a zarosí zrak.“

Na záver by som chcel spomenúť, že na organizovanie Poděbradských dní poézie zo slovenskej strany prispeli Ministerstvo kultúry Slovenskej republiky, Slovenský rozhlas, Združenie divadelníkov na Slovensku, Združenie rozhlasových tvorcov Bratislava, Vydavateľstvo Slovenský spisovateľ, Vydavateľstvo Spolku slovenských spisovateľov, Literárny fond Bratislava a Divadelný ústav Bratislava.

Vojtech Čelko

Július Vašek patril do generácie s nezameniteľným prejavom. Dostával najmä negatívne a vedľajšie postavy, ale takmer vždy dokázal výrazne prispieť k tomu, aby sa na ten film nezabudlo. Známi ho volali Ďuso, pre televíznych divákov bol najmä Prašivcom. Túto postavu mu dvakrát zveril režisér Martin Hollý v kultových filmoch „Medená veža“ a „Orlie pierko“. Bola záporná, rovnako ako väčšina jeho ostatných postáv, ku ktorým bol typovo najviac predurčený.

Nebol iba Prašivec

Viac si ich však už Július Vašek nezahrá. Ďalší z našich výrazných hercov-klasikov zomrel začiatkom mája vo veku 82 rokov po dlhej a ťažkej chorobe.

Penuky na filmovanie odmietal už dlhšie. Žil utiahnutým životom v jednoizbovom byte na bratislavských Ostredkoch. Nestretával sa ani s kolegami: „Prečo? Načo aj? Už sme si povedali všetko. Najlepších priateľov som mal Krivosudského, Polónyiho a Müllera, ktorý už však nežije. Zasiahlo ma množstvo rán. Už sa nemám prečo smiať,“ povedal zatrpknutý herec v roku 2005 denníku 24 hodín.

Na sklonku života mal problémy s očami aj s osteoporózou, no najťažšie niesol náhlu smrť o generáciu mladšej manželky Aleny. Potom už len sedel doma, kde ho navštevovala jedna z dvoch

dcér, ktorá sa oňho starala. „Čítam detektívky a pozerám televíziu, na ktorú však nemám dobrý názor. Celá kultúra je v prdeli,“ tvrdil.

V bratislavskej Novej scéne, kde strávil väčšinu života, začal dominovať muzikál, čo pozoroval s nevôľou. Ešte viac sa ho však dotkla výpoveď, ktorú v tomto divadle spolu s kamarátom Ivanom Krivosudským dostali na vrchole kariéry od Ľuba Romana, údajne pre osobné nedorozumenia.

Kedysi to bolo inak. Patril medzi najobľúbenejších. Rodák z Nových Zámok, ktorý vyštudoval herectvo na bratislavskom konzervatóriu, debutoval v roku 1954 v adaptácii románu Františka Hečka „Drevená dedina“. Potom už šiel z filmu do filmu. Celkovo ich nakrútil vyše päťdesiat, o čom dnes jeho mladí kolegovia môžu len snívať.



Objavil sa v mnohých legendárnych slovenských aj českých filmoch ako napríklad „Kapitán Dabač“ (1959), „Romance pro křídlovku“ (1966) či „Pachohybský zbojník“ (1975). Martin Hollý mu zveril postavu Prašivca, ktorá ho azda najviac preslávila. Filmy „Medená veža“ (1970) a „Orlie pierko“ (1971) sú veľkým hereckým galapredstavením nielen vďaka Štefanovi Kvietikovi, Ivanovi Rajniakovi, Ivanovi Mistríkovi či Vladovi Müllerovi.

Práve začiatkom 70. rokov prežíval Július Vašek najsilnejšie obdobie. Nezabudnuteľný je aj jeho výkon v postave Pančuchu v ďalšej adaptácii románu Františka Hečka. „Červené víno by bolo bez neho len jablkový mušt,“ napísal výstižne jeden z čitateľov v internetovej diskusii.

(or)

Najhoršia tatranská zima

Vysoké Tatry zažili najhoršiu zimnú sezónu za posledné desaťročia. „Žiaľ, je to pravda, pretože sme zaznamenali dosť výrazný pokles návštevnosti vo Vysokých Tatrách i v celom regióne,“ povedal riaditeľ Združenia cestovného ruchu Vysoké Tatry Peter Chudý.

Ubytovacie zariadenia zaznamenali v priemere pokles hostí o 24 %. Ešte horšia je situácia v prípade jednodňových návštevníkov.

„Tam sa ten pokles pohybuje až na úrovni 40 percent,“ dodal P. Chudý. Zimnú sezónu poznačil nielen výrazný úbytok turistov, ale aj tí, čo prišli, mali hlbšie do peňaženky. Prejavilo sa to najmä pri využívaní doplnkových služieb turistami. Pokles návštevnosti v lyžiarskych strediskách vo Vysokých Tatrách mal aj jedno pozitívum. Po dlhom čase nemuseli lyžiari čakať v radoch na vleky. S výnimkou špičkových dní na prelome rokov, keď boli Tatry plné, „lyžovačka bola komfortná“, uviedol Chudý.

Zlú zimnú sezónu nemajú podľa Petra Chudého za sebou len Vysoké Tatry, ale väčšina lyžiarskych stredísk na Slovensku. Príčinami sú podľa tatranských podnikateľov silné euro voči menám okolitých štátov, hospodárska kríza a negatívna medializácia Slovenska v súvislosti s plynovou krízou. „Ceny, ktoré boli vo Vysokých Tatrách v mnohých prípadoch nastavené pred začiatkom zóny s tým, že žiadna kríza Slovensko nepostihne, boli vysoké,“ uviedol P. Chudý. Následné opatrenia už situáciu nezachránili, len zmiernili. Ďalšou príčinou zlej sezóny je rastúca konkurencia nových lyžiarskych stredísk na severnej strane Tatier, kde chodili lyžovať aj Slováci. „Zážitok z lyžovačky, a podstatne lacnejší, mali na poľskej strane Vysokých Tatier,“ povedal P. Chudý.

Dobрым prísľubom do budúcnosti sú podľa Chudého nové lyžiarske možnosti vo Vysokých Tatrách. Výrazným posunom v kvalite poskytovaných služieb je nová zjazdovka so zasnežovaním a štvorsedačkovou lanovkou v Tatranskej Lomnici. Podobne je na tom aj Štrbské Pleso, kde pribudla nová zjazdovka Furkota. Tohto



roku by sa malo v oboch strediskách opäť investovať. Na novej zjazdovke na Štrbskom Plese by mala pribudnúť nová lanovka a zasnežovanie celej trate. Investície do zasnežovania a nových lanoviek plánuje aj stredisko Tatranská Lomnica.

(si)

Najtrápnejší politici, najlepší babráci

nie Česka, či azda Slovenska, ale celej zemegule. Tak veľmi sa snažíme, ale zas to nevyšlo. Podľa čitateľov mnichovských novín *Süddeutsche Zeitung* nevyhrali v ankete o zmienený čestný titul Topolánek či Paroubek, o akomsi Ficovi, Mečiarovi, Dzurindovi či azda Rafajovi ani nehovoriac. Dokonca aj Sarkozy Miklós musel ustúpiť zo špica pelotónu.

EGON T. LÁNSKÝ

V Česku máme pred dvojnásobnými voľbami (v Prahe dokonca trojnásobnými), ale prichádza leto, čas dovolenkovania, a práve pred voľbami si azda treba od pseudopolitiky odľahčiť. A keď som sa obzeral po čerstvých informáciách z veľkého sveta, našiel som čosi, čo by som nechcel čitateľom tejto vynikajúcej publikácie odprieť. Pomerne spoľahlivý bavorský spravodajský orgán informuje, že po neúspešnej kandidátke na prezidentúru Spojených štátov Säre Pahlinovej získal horeuvedený titul predseda talianskej vlády Silvio Berlusconi. Zaslúžil sa o to celkom sám a pri svojich schopnostiach a povesti sa najskôr ani nemusel veľmi namáhať.

Istý mladý taliansky investigátor nedávno našiel na lavici v jednej rímskej reštaurácii zabudnuté poznámky napísané „*Amore mio G8 - Forza Italia*“. Bez namáhavého investigovania zistil, že ide o text, ktorý predseda talianskej vlády predniesol na porade svojej strany o prípravách na predsedanie nie nejakej mizernej Európe, ale svetu, teda skupine jeho najvplyvnejších štátov, G8.

Všeličo v texte boli veci, ktoré pán Silvio už viackrát svetu vyzradil, ale boli tam aj „myšlienky“ nové. Už len oslovenie je pozoruhodné a zrelšiemu našincovi možno aj niečo pripomenie. „Milí priatelia slobody, milí spolubojovníci,“ píše si pán predseda, „rok 2009 sa musí stať rokom Talianska, naším rokom, mojim rokom. Keď náš národ preberie vedenie najdôležitejšej politickej skupiny sveta, G8, máme šancu dostať sa každý týždeň do

najväčších hlavných spravodajských vysielaní na zemeguli...“ V nasadenom tóne potom pokračuje, ba postupne vervu zvyšuje.

Spočiatku netreba všetko vysypať, postačia vraj „injekcie serióznosti“. Smiech je najlepšia medicína a v danom prípade postačí „... uvoľnený výrok, ako keď som pred pár týždňami povedal o mojom budúcom priateľovi Barackovi Obamovi, že je ‚mladý, dobre vyzereá a dokonca je opálený‘. Také vtipy v médiách fungujú vždy. Kto sa smeje, nemá nepriateľov... .. Ľudia sa vždy musia pýtať, kedy už príde Silvio?...“ A Silvio pokračuje, že sa neostýcha postaviť (za Taliansko) do svetla reflektorov aj vlastnú osobu, pritiahnúť na seba šípy, tak ako Ježiš Kristus na kríži znášal klince, (ktorými bol pribitý).

On, Silvio Berlusconi, vie ako osobné vzťahy premeniť na politiku, veď roky budoval hodnotné priateľstvá aj vo svojej vile na Sardínii a to vraj posilnilo vzťahy Talianska k takému Tonymu Blairovi, či Vladimírovi Putinovi. „Svätý Silvio ešte môže uskutočniť veľa zázrakov.“ Najdôležitejšia je podľa neho atmosféra, príjemná klíma rozhovoru, zábava, oduševnenosť, to všetko vyžehlí aj najťažšie diplomatické krízy. Preto navrhol usporiadať vrcholné stretnutie G8 na začiatok júla na ostrovčekoch La Maddalena na sever od Sardínie, kde sa stanú „... veselými hrami slobodného slova“.

Berlusconi dôverne ponúka, že bude spievať, lebo „... ako celý svet vie, už od mladosti som sa vokálnym umením zaoberal. Predával som, pravda aj vysávače, ale ešte lepšie som spieval“.

Chystá sa načasovať vydanie nového CD, na ktorom najprv sám zaspieva jednu zo svojich piesní. Na Maddalene bude show a pracovná skupina musí určiť, kto z „kolegov v G8“ sa najlepšie hodí pre ktorú pieseň. „Už je navrhnuté, že by som spolu s Angelou Merkelovou a Barackom Obamom mohol zaspievať otváraciu nemeckú ľudovú pieseň



SNIMKY: ARCHIV

- tuším, že sa volá *Čiernohnedý lieskovec*, či čosi také. To ale treba ešte presnejšie preskúmať.

Taliansky premiér sa dostáva aj na tému ženy - čo vraj pri všetkej rôznosti kultúr štáty G8 zjednocuje, je láska ku krásnym ženám. To treba využiť. „S priateľom Putinom som už na verejnosti s veľkým úspechom otvoril otázku, ktorá z krajín má atraktívnejšie ženy. Preto navrhujem súťaž G8 v televízii s elementmi volby Miss o najatraktívnejšiu ženu.“ Vysielat' to možno na troch veľkých TV stanicách, všetky vlastní, ale to nevedí, lebo so súťažami typu Miss „... máme veľké skúsenosti...“ Budú aj vystúpenia tanečnic - priateľ Putin mu v Petrohrade tiež dal predviesť brušné tance.

Je tam toho ešte veľa, zhrniem iba v krátkosti: „Schôdzku ministrov životného prostredia treba usporiadať v Neapoli, donedávna zaplavenej odpadkami, ktorú som nechal vyčistiť.“ Znečistené more pri pobreží Amalfi treba dať do poriadku hydraulickým systémom, „... aby hostia na mojej jachte mali obraz Talianska neskalený“. Bohužiaľ je málo verejných vystúpení s pápežom - cirkev sa sťažuje, že vydávame priveľa zákonov proti jej záujmom, pritom „... som zákony striktné obmedzil na tie, ktoré sú mi osožné“. On je Nemeč, lepšie by bolo mať pápeža talianskeho.

Na záver: „S G. W. Bushom sme vedeli, kde si navzájom stojíme..., ... ale čo s nástupcom? Čo ak sa bude chcieť profilovať ako intelektuál?“ Ale najhorší problém je bezpochyby Sarkozy. „So Stredozemnou úniou nám už ukradol šou a aj finančnú krízu chce riešiť à la française. V médiách vyzereá dobre a má najkrajšiu ženu. To sa vždy jasne ukáže pri dámskom programe. V našich médiách treba oveľa jasnejšie zdôrazniť, že dáma pochádza z Talianska.“

Bojím sa, že proti uvedeným salvám nemajú úbohí „východoeurópania“ nijakú šancu.

VYSIELANIE PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ČR		
ČESKÝ ROZHLAS		
ČRO 1 - RADIOŽURNÁL	utorok	20.05 - 21.00
ČRO 6/RSE	streda	19.15 - 19.30
Regina Praha	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ústí nad Labem	pondelok, streda	18.45 - 19.00
Plzeň	pondelok, streda piatok	19.45 - 20.00 19.30 - 20.00
České Budějovice	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Hradec Králové	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ostrava	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Brno	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Olomouc	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Sever	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Vysočina	pondelok, streda	19.45 - 20.00

Folklórny súbor Magura

Už 55 rokov môžu priaznivci folklóru obdivovať výkony známeho folklórneho súboru Magura z Kežmarku. História súboru sa začala 21. mája 1954, keď sa konala jeho ustanovujúca schôdza. Súbor vznikol pri podniku Tatraľan v Kežmarku a prvýkrát oficiálne vystúpil 7. augusta 1954 s Pásmom ždiarskych spevov a tancov. Choreografické vedenie prevzala Alica Ballová za pomoci Mateja Pitoňáka zo Ždiaru. K prvým úspechom patrila účasť na I. celoštátnej spartakiáde v Prahe v roku 1955. Od roku 2001 je umeleckým vedúcim Juraj Švedlár, od septembra 2004 manželia Sylvia a Jaroslav Pavlígovci. V súčasnosti súbor pracuje ako občianske združenie Klub priateľov Magury. Súbor od svojho vzniku zbiera, spracováva najkrajšie piesne a tance

a interpretuje krásu i bohatstvo folklóru podtatranskej goralskej oblasti, Zemplína, Spiša, Šariša a Gemera. Okrem účasti na rôznych domácich festivaloch, prehliadkach a súťažiach súbor reprezentoval slovenské ľudové umenie vo všetkých krajinách Európy a Ázie. Je pravidelným účastníkom a organizátorom medzinárodného festivalu EURO (Európske ľudové remeslo) v Kežmarku. Počas svojej aktívnej činnosti uskutočnil viac ako tritisíc vystúpení doma i v zahraničí. V súčasnosti má súbor okolo tridsať členov, tanečnú a hudobnú zložku. Tanečníci spievajú aj počas tanca i v speváckych číslach. V roku 2004 udelil generálny riaditeľ Národného osvetového centra súboru Medailu D. G. Licharda.

Anna Papiěžová



Premeny Bratislavy v umení

Na nevysokom kopci stojí hrad, pod ním múrom obohané mesto s kostolmi, palácami a meštianskymi domami. A všade navôkol stromy a obrobené polička. Tak vyzerala Bratislava v roku 1650, tak ju videl Lukas Schnitzer.



Jeho Veduta Bratislavy je v kolekcii grafičiek, kresieb a obrazov na výstave Bratislavský hrad v Galérii mesta Bratislavy.

„Snažíme sa predstaviť ťažiskové diela na danú tematiku. Aj keď je to niekedy problematické, najmä pri bratislavských motívoch, ktoré

sa pomerne často opakujú. Výstava je však určená hlavne pre široké laické publikum. Diela, ktoré vystavujeme, zachytávajú päťstoročné dejiny hradného areálu a urbanistický vývoj priľahlého mesta,“ povedala kurátorka výstavy Jana Luková.

Pohľad z juhu cez Dunaj patril v 16. aj 17. storočí k obľúbenému spôsobu zachytenia mesta a hradu, ktorý sa nad ním vypínal. Je zaujímavé sledovať, ako postupom času začali vyrastať domčeky aj za hradbami. Ako brehy rieky obsadili rybári so svojimi člmi. Ako rástli paláce na lúkach.

„S takmer každým dielom je spojený príbeh. Z obdobia baroka je to najmä zaujímavý návrh na vybudovanie nového opevnenia hradu a mesta, ktorého autorom bol Jozef Priami. Za 19. storočie by som spomenula dielo Požiar Bratislavského hradu od neznámeho autora. Vzniklo premalbou staršieho grafického listu, na ktorý autor technikou akvarelu dotvoril tému požiaru,“ prezradila kurátorka.

Dvadsaťe storočie pripomínajú obrazy Imricha Weinera-Kráľa plné romantiky a Janka Alexyho, ktorého zaujal stavebný ruch pri prestavbe hradu.

Výstava Bratislavský hrad bude v Mirbachovom paláci Galérie mesta Bratislavy do 14. júna. Viac ako tridsaťjedna diel ponúka zaujímavý pohľad na minulosť mesta a meniace sa podoby Bratislavského hradu. (jo)

S Janou Vozárovou, krehkou, príjemnou a veľmi schopnou ženou, sa poznáme už celý rad rokov. Svedectvom o tom je aj jej profil v knihe „Slovensko-české osudy“, ktorú vydal náš klub v roku 2001. V tom čase bola Janka Vozárová finančnou riaditeľkou firmy Metalimex. Pred rokom sa stala generálnou riaditeľkou spoločností Barrandov Televizní Studio a TV Barrandov.

**NAĎA VOKUŠOVÁ,
VLADIMÍR SKALSKÝ**

Narodila sa na východe Slovenska v Šaci v košickom okrese. Jej rodičia sa tam prisťahovali z Litvínova. Bolo to v čase, keď sa začala výstavba hutného kombinátu Východoslovenské železiarne a súčasne sa rodil i chemický podnik Chemko Strážske, kde boli zamestnaní obaja jej rodičia. Pod ich vplyvom sa Jana začala zaujímať o ekonomiku a vyštudovala toto zameranie na vysokej škole v Bratislave. Ako inžinierka začínala v rovnakom podniku, v ktorom pracovali jej rodičia. Neskôr nastúpila do funkcie finančnej riaditeľky Východoslovenských železiarní. Vďaka tejto práci spoznala množstvo obchodných partnerov nielen zo Slovenska, z Česka, ale aj z celej Európy. A tiež cenné kontakty v bankovníctve a priemysle. V roku 1996 dostala ponuku od pražskej firmy Metalimex, a tak sa s celou rodinou presťahovala do hlavného mesta Českej republiky. Celých desať rokov bola finančnou riaditeľkou a podpredsedníčkou predstavenstva tejto firmy. Od konca roku 2006 však pôsobí na Barrandove, kde sme ju nedávno navštívili..

Sedíte dnes na Barrandove na dvoch stoličkách. Ako sa to vlastne zbehlo?

Ocitla som sa tu náhodou. Myslím si, že som osoba, ktorá po nejakom čase postráda zmenu, pretože mám pocit, že keď už sú veci zabehnuté, tak to nemá tú dynamiku a flexibilitu. Takže po tom, čo som vyše desať rokov pôsobila v Metalimexe, som mala pocit, že pre firmu už neviem priniesť nič nové. Zas na druhej strane to bolo samozrejme pohodlné, vedela som, čo mám čakať, poznala som svojich partnerov, ibaže mňa už to vnútorne neuspokojovalo. Súčasných vlastníkov Barrandova poznám z biznisu ešte zo Slovenska, poznáme sa veľmi dlho a boli sme celé tie roky v kontakte, a tak ma oslovili keď spriadali nové projekty. Slovo dalo slovo, ja som sa ocitla na Barrandove, najprv v štúdiu. Vtedy bol projekt televízie na jednej strane naštartovaný, na druhej, z hľadiska legislatívneho, zastavený, ale vlastne som bola takmer od začiatku prítomná. Vlastníci sa nakoniec rozhodli, že sa projekt televízie bude naďalej udržiavať, takže my sme

tu mali vyše desať pracovníkov, ktorí robili analýzu trhu a možných akvizícií, nakupovaných programov a v podstate sme čakali, že to dopadne tak, že sa raz digitálna televízia spustí. A to je podstatné, prečo sú to dnes dve stoličky - pôvodne bola len jedna, pretože o televíznu licenciu požiadalo Barrandov Studio, ale keď sme činnosť postupne analyzovali, tak sme ju zhodnotili tak, že ide o dve úplne rozdielne činnosti, pretože v štúdiu je viac filmová tvorba - najmä z toho hľadiska zariadenia, pripravená hlavne pre producentov filmov, ale aj televíznych projektov ako zázemie. Televízia je úplne iný mechanizmus. Takže prvý krok, ktorým som bola poverená, bolo rozdeliť tieto dve spoločnosti do dvoch. Barrandov Studio a Barrandov TV sa stali dve dcérske samostatné spoločnosti, a tým, že sa to rozštiepilo, automaticky som sa stala členkou štatutárnych orgánov oboch. A keď projekt naberal na obrátkach, tak nejako prirodzene som bola v oboch spoločnostiach a tie procesy som od začiatku, hlavne po finančnej stránke, zastrešovala. Postupne som sa



Na čele
**fabriky
na sny**

musela s touto náročnou pozíciou vyrovnat', musela som svoje postupy rozdeliť do dvoch činností, takže keď sedím na Barrandove Studio riešim filmové projekty, daňové záležitosti, problémy s nakrúcaním filmov, laboratórne fondy a podobne. A keď prídem do televízie, riešim programovú, technickú, digitálnu stratégiu, či vstúpiť do peplemetrov a podobne. Vlastne sa oddeľím a snažím sa riešiť problémy, ktoré sú tu. Je to náročné, ale zatiaľ ma to baví. Ako som povedala, som typ, ktorý potrebuje zmenu. Je mi jasné, že je to pre mňa nový predmet podnikania, ale napokon to ekonomické zázemie je plus mínus všade rovnaké. Využívam skúsenosti, ktoré mám a nabíja ma to.

Je to asi naozaj odlišná práca... Aká to bola pre vás zmena prísť zo železiarskej branže do televízneho biznisu? Ved' tu predsa len riešite napríklad aj programové schémy a tým ste sa pravdepodobne nikdy nezaoberali, povedzme len ako divák, možno ani na to ste nemali čas...

Všetko má svoje výhody a nevýhody. Ved' kedy toho človek najviac vymyslí? Keď ste pod tlakom, keď vás hodia do vody. Takže ja som sa neocitla vo vode, ale rovno v mori. Zatiaľ sa snažím hľadať riešenia a vyplávať z toho. Zastrešujem organizácie, ale mám odborný tím ľudí, ktorý pripravuje podklady pre rokovania a snaží sa vytvoriť schému, ktorá sa buď už osvedčila ako funkčná, alebo je to nový pokus. Samostatný je ešte problém digitálnej televízie, pretože sme v nej zatiaľ priekopníkmi. Výsledky za tri mesiace, keď to porovnáme z pohľadu iných čísel rozbiehajúcich sa televízií, sú veľmi slušné. Máme približne pol milióna divákov, a to je úplne úžasná vec. To vám dáva optimizmus a silu, to že sa na vás ľudia dívajú

To je slušné. Len tak pre zaujímavosť - vy sama pravidelne každých deň sledujete vlastnú televíziu?

- Nie vždy mi to časové možnosti dovoľia. Ale púšťam si určité veci, ktoré ma zaujímajú, hlavne z našej vlastnej tvorby, pretože tá by mala určovať našu tvár, a teda by mala byť v požadovanej kvalite a tiež samozrejme musí zodpovedať rozpočtu. Vždy som sa smiala, že by som sa chcela počas pracovného času dívať na televíziu. Sen sa mi splnil, ale väčšinou to ani nestíham. Občas si televíziu zapnem, lebo ju máme napojenú aj na náš ateliér, čiže, ak sa tam práve nakrúca, tak to vidíme v priamom prenose. Takže je tu i spätná väzba.

Hovoríte o výsledkoch sledovateľnosti; ponúka sa otázka, ako ste spokojní i s finančnými výsledkami? Digitálne televízie sa, žiaľ, rozbiehajú v nešťastnom čase celosvetovej krízy, čo asi sa prejavuje aj na reklamnom trhu...

Treba povedať, že pokles tržieb na reklamu je tých 20-25 percent, čo je v čase krízy normálne. Ale my sme rátať s úplne inou postupnou nábehovou krivkou. Tento rok si dávame za cieľ tie tri percentá z reklamy, a to sú iné príjmy, než majú zabehnuté televízie. Naša výška tržieb zas nie je taká vysoká, aby nás kríza mohla nejakým spôsobom postihnúť. Inzerentom zasa na druhej strane ponúkame nový priestor, teda ten záber možno rozšíriť a za úplne iné ceny spotov... A na rozbeh televízie máme okrem toho veľmi dobré finančné zázemie, pretože je za nami silná privátna skupina, ktorá v podstate náš rozbeh zabezpečila formou základného kapitálu - peniaze prišli v hotovosti a máme ich v rámci rozpočtu k dispozícii.

Čo sa týka štúdia Barrandov, to je v podstate mesto v meste. Skúste

tu aj TV Nova, je tu množstvo veľkých firiem, ktoré poskytujú svetlá, kamery a podobne, takže máme aj zázemie pre ďalšie spoločnosti, ktoré s filmom súvisia, vrátane produkčných.

Ďalej sem patria filmové laboratóriá, kde sa film musí vyvolať, kde dostane reálnu podobu, zostrihá sa, otlukuje, a tak ďalej. Dnes sa doplnili aj o digitálny prepis, pretože proces digitalizácie sa nedá zastaviť. Napokon, všetky filmy sa raz budú musieť previesť do digitálnej podoby - v tom vidíme budúcnosť. Časom nastane aj digitalizácia archívov, už dnes sa vieme postarať o film, ošetriť ho, starý film totiž trpí rôznymi chorobami a my sme schopní ho vyličiť. To je zas čaro laboratórií, určitým spôsobom naše know-how. Potom u nás vznikajú tie krásne filmové stavby, na to máme samostatnú divíziu. A sú naozaj preslávené. Keď sa tu točil James Bond („Casino Royal“), tak jeho tvorcovia boli veľmi spokojní a požiadali nás o stavbu aj do ďalšieho dielu. Tiež tu máme vynikajúci fondus, z ktorého sme časť zbierky zaradili aj do fondu kultúrneho dedičstva národa, patria sem známe kostýmy - šaty

ziny, obchody s americkým tovarom... V štúdiu dnes pracuje zhruba 280 ľudí a tržby za jeho služby sa pohybujú od 500 do 600 miliónov ročne.

A čo TV Barrandov?

TV Barrandov sídli v ateliéri číslo 3, ktorý niesol názov Ateliér triku. Tu sa napríklad nakrúcali triky do filmov ako „Jak utopiť doktora Mráčka“ a podobne. Tá atmosféra na nás ešte stále dýcha. V mediálnej divízii chceme v našej značke prepojiť slávne meno Barrandov s TV tvorbou. Vybudovať novú značku je nesmierne náročný proces. Najcenejšou časťou značky je dnes práve slovo Barrandov, ktoré nám zatiaľ najviac otvára cestu k českému divákovi. Ale aj k slovenskému, žijúcemu v Čechách, lebo sa nebránime spoločným česko-slovenským projektom. Navštívil nás napríklad slovenský veľvyslanec a spolu sme sa zamýšľali nad možnosťou pripraviť nejaké spoločné projekty s STV a podobne. Verí, že aj s pomocou vášho časopisu Slovenské Dotyky sa nám podarí osloviť slovenských divákov. Lebo v nich vidím veľkú cieľovú skupinu - od mládeže, študentov, mladých odborníkov, ktorí tu pracujú a žijú s rodinami až po Slovákov, žijúcich v zmiešaných manželstvách, ktorí tu zostali po rozdelení spoločného štátu.

Všimli sme si, že v TV Barrandov pracuje dosť Slovákov...

Barrandov bol Slovákom vždy otvorený. Navyše tie špecifické remeslá, ktoré sa tu vyžadujú, sa už dnes vyskytujú viac na Slovensku než v Čechách. Ale aj čisto filmové profesie tu robia Slováci. Napríklad najlepší strihač je Slováč. Rada sa stretávam s takými skvelými odborníkmi. Stiahla som sem napríklad aj skúsenú slovenskú producentku Zuzanu Horovú...

Dotknime sa trochu vášho súkromného života. Aké máte v súčasnosti kontakty so Slovenskom?

Pracovne sa so slovenskými kolegami stýkam stále, nemám pocit, že by som bola v tomto smere od Slovenska odtrhnutá. A čo sa týka osobného života, v Košiciach mi žijú rodičia, súrodenci, slovenská rodina. Kontakt s nimi je stále prirodzený. Stále ich navštevujem.

Jeden syn vyštudoval zahraničný obchod a zostal v Prahe, zobrať si za ženu Slovenku z Martina a ich výše ročná dcéra Justínka sa narodila ako Pražanka a robí nám veľkú radosť. Druhý syn vyštudoval právo a vrátil sa na Slovensko, kde si zo svojho hobby - starostlivosti o životné prostredie - urobil aj povolanie...

...Barrandov bol Slovákom vždy otvorený...

povedať nejaké parametre v zmysle porovnania Štúdia Barrandov a Televízie Barrandov.

Je to neporovnateľné, lebo počet zamestnancov súvisí s činnosťou, ktorú robia, takže Barrandov Studio je vlastníkom všetkých budov, zariadení, ktoré patria k produkcii filmu. Zahŕňa v dnešnom ponímaní štrnásť ateliérov, ktoré sú v podstate pripravené pre filmárov, aby vyrobili sen. My preto hovoríme, že sme fabrika na sny. To je výstižný názov, pretože nám tu pred očami zakaždým rastie dokonalá ilúzia, čo je takmer neuveriteľné. Hlavne, keď ide o veľký projekt. Keď nám tu napríklad vyrastie stavba za 60 miliónov korún a tá sa musí do mesiaca od skončenia filmu zbúrať, aby mohli nastúpiť ďalšie. Pragmaticky postup tu vôbec neplatí, naozaj je to fabrika na sny. V podstate ľudia zaplatia stavbu tým, že prídu na daný film do kina. Keď sa bude filmu dariť, nám sa vrátia vložené peniaze. Štúdiá, ateliéry, to je jedna činnosť, iná je samozrejme, že tento mediálny koncern tu možní pôsobiť firmám, ktoré súvisia s filmovým priemyslom - nakoniec sídli

Popelky, myši kožušok, jednoducho filmová klasika. To sa dnes ani nedá inak využiť, občas ich môžu ľudia vidieť na rôznych výstavách. Vlastnime tiež 280 tisíc rôznych položiek, od mužského cez ženské oblečenie z rôznych období, od pracovných šiat, cez prekrásne róby, dobový nábytok, nájdete tu fotografie všetkých prezidentov, predmety, ktoré mapujú históriu vzniku štátu.

Jedna stála divízia je dabling, ktorá poskytuje služby nielen TV Barrandov, ale aj TV Nova a distribučným spoločnostiam, ktoré tu kúpia film. Každý segment má svoju úlohu a celkom inú náplň, takže najprv bolo treba analyzovať ich činnosť a všetko zosúladiť. Je tu aj fabrička s 90 ľuďmi rôznych, dnes už takmer unikátnych profesií - od obuvníkov, cez krajčírky, staviteľov dekorácií až po remeselníkov s veľmi špecifickým zameraním. Keď sme nakrúcali „Babylon“, kulisy, ktoré títo skvelí špecialisti postavili, tvorili takú dokonalú ilúziu predmestského Brooklyn, až ste mohli mať pocit, že vás uniesli do New Yorku - americké limu-

Československá scéna

Kofeín na Lukyho folkovom čaji?



Ak ste ešte nezažili Lukyho folkový čaj, vedzte, že v marci mal už siedme pokračovanie. Mohlo by sa zdať, že slovenský a český folk je v úpadku, lebo už si tajne nekopírujeme nahrávky z polooficiálnych vystúpení. V skutočnosti veľa talentovaných folkových muzikantov existuje, lenže o nich nevieme.

Jednou z príjemných akcií, kde ich môžete vidieť, je Lukyho folkový čaj, ktorý sa koná zhruba raz za 3

muzikantov zo Slovenska, napríklad Petiara - Petra Lachkého, Peťa Piatka alebo Oli & Lu.

Folkový čaj nie je obyčajný koncert. Prvé, čo uvidíte, je konvička položená na pódiu. Skalní diváci už to vedia a nosia si vlastné hrnčeky, aby tie „erárne“ zostali na nováčikov. Na každý koncert je pripravený iný druh čaju a v malých prestávkach medzi vystúpeniami si ho môžete naliať úplne zadarmo. Ale

scénu Honza Dospiva a Lucka Bublavá z Ostravy. Je to dvojica úspešných muzikantov, ktorí už majú na svojom konte napríklad autorskú Portu. A tú práve vyhrali piesňou „Tatána a Onegin“. Preto ich koncert začína malým testom z ruskej literatúry. Lukyho folkové čaje zvučí zvukový mág z Českej televízie Filip Maňhal, ktorý atmosféru umocní tak, že z toho ide mráz po chrbte a muzikanti si živé nahrávky týchto koncertov veľmi cenia.

Karel Diepold robil šnúry s Karlom Plíhalom, Dášou Andrtovou-Voňkovou, Petrom Lutkom a ktovie, s kým ešte. Karel Kryl hral jeho pesničky na Slobodnej Európe, a preto sa občas nevyhol ani nejakému zákazu alebo predvolaniu. V Klánovicích mu ale nikto hrať nebránil. Až na to, že pred koncertom, ako vyštudovaný architekt zabezpečovacích zariadení, musel navrhnúť zabezpečovacie zariadenie, ktoré zabráni nápadníkom Lukyho dcéry Anežky preniknúť do domu. Potom už mohli zaznieť Karlove pesničky o nádeji a hľadaní.

Na záver paradox. Na folkový čaj prenikol Kofeín. Ale prečo nie? Čierny aj zelený čaj ho obsahujú. Táto kapela z Bratislavy musela najprv pripraviť špeciálnu kávu, ktorú posudzovali ochutnávači z hládiska. Boli spokojní a s chuťou si vypočuli aj koncert kapely, ktorú založil Oliver Sinay. Jeho meno ste mohli počuť aj v súvislosti s projektom Slniečka z onkológie. Pomáha deťom, ktoré sa ocitli na onkologickom oddelení a používa na to napríklad aj folkových muzikantov. Kapela dôstojne zakončila krásny hudobný večer.

Ak máte radi folk alebo len chcete z času na čas počuť čistou slovenčinu v Prahe, sledujte informácie o folkových čajoch na www.lukylykac.eu, kde si môžete zároveň pozrieť fotky z týchto akcií. Správu o ďalších Lukyho folkových čajoch včas prinesieme aj v Slovenských dotykoch. (mark)

www.jfq.host.sk • www.jfq.host.sk • www.jfq.host.sk

Jedno oko nezostane suché...

pri pesničkách skupiny

Jednofázové kvasenie

v rámci cyklu Čomu sa smejem ja...

11. júna o 17. hodine.

v Blues sklepe v Liliovej ulici 10, Praha 1

Motto: Skupina Jednofázové kvasenie - vaša polročná dávka emócií!!!

mesiac v Klánovicích (Praha 9). Luky Lukáč je folkový muzikant pôvodom z Martina, ale žije už takmer dvadsať rokov v Prahe. Nedávno sa vrátil na folkovú scénu a na svoje čaje pozýva zaujímavých muzikantov, ktorých stretne na koncertoch a festivaloch. Hrala tu už napríklad Martina Trchová, Žofka Kabelková, Jana Šteflíčková, Nestiháme alebo Přelet MS. S podporou Slovensko-českého klubu na ne pozýva aj

pozor, už sa v sále stmieva... Luky prichádza predstaviť ďalší z nástrojov zo svojej zbierky. Už tu hral na fujare, moxenu, djembe, vibrafóne... Dnes priniesol vábničku, ktorá predstiera plač raneného zajaca. Diváci chvíľku váhali, ale nakoniec uhádli, čo to je.

A ďalšia špecialita Lukyho koncertov. Každý účinkujúci dostane aj nemuzikantskú úlohu, aby sa predstavil aj v trochu inom svetle. Prví prichádzajú na



Ministrova slovenčina ako lakmus

V českých vládach už zasadol celý rad Slovákov, aj v kabinete Stanislava Fischera sú dvaja členovia, narodení na Slovensku - minister životného prostredia Ladislav Miko a minister dopravy Gustáv Slamečka, a aj u ďalšieho člena kabinetu by sa našli slovenské korene. Napokon, naše národy sú naozaj prepletené. Slovenský pôvod českých ministrov nikdy nezbudzoval emócie. Gustáv Slamečka je však prvý z nich, ktorý nehovorí po česky. Samozrejme, nevedí to vecne - veď každý, kto sleduje politiku, po slovensky rozumie. Nevedí to ani z hľadiska legislatívy, je to vlastne dokonalé naplnenie práv vyplývajúcich aj z Európskej charty gerionálnych či menšinových jazykov.

A predsa bola slovenčina zrazu komusi trňom v oku. Bulvárny Blesk priniesol takýto jedovatý text: „Tak pane, zrejme budúci ministrie české vlády, Slamečko, na rovinu: Vaše slovenština vadí. Blesk vám klidne zaplatí kurzy češtiny. Vám i adeptovi na ministra

životního prostředí Ladislavu Mikovi, jehož rodnou řečí je také slovenština, jasně vzkazujeme: Chceme, aby ministři české vlády mluvili česky. To snad není tak neobvyklý požadavek.“ Samozrejme, je to hra bulváru na najhoršiu stránku ľudskej osobnosti, into-



leranciu. Slušným ľuďom určite slovenčina nevedí. Strana Liberálove k tomu dokonca vydala vyhlásenie, v ktorom odsúdili ako šovinistický. „Budeme požadovať po redakcii Blesku omluvu a sami se Slováckům za tento článek omlouváme.“ A ďalej: „Žádáme švýcarské majitele Blesku, aby svým redaktorům zaplatili kurzy základů slušného chování!“

I ľudia, ktorí nepatria k info-spodine, sa však zapojili do inej debaty - o občianstve. Päťdesiatnik Gustáv Slamečka, žijúci v Česku od roku 1996, má totiž iba slovenské občianstvo. To však pre zastávanie postu ministra nehrá rolu, stačí, že Slamečka je občan EÚ. Podobných prípadov je v iných unijných krajinách dost. O Slamečkovi zauvažoval exminister vnútra František Bublan: „Pokud by v souvislosti s ním vzniklo nějaké bezpečnostní riziko, české tajné služby by měly problém sehnat informace z jeho minulosti.“ To je dost zvláštny argument. To by vari nesmel byť ministrom nikto, kto sa tu nenarodil. A to sme v Únii?

Nebudem k ničomu vyzývať Blesk, pretože ma názor nejakého jeho redaktora nezaujímá. Ale veľmi by ma potešilo, keby sa František Bublan ako jeden zo slušnejších ľudí v našej politike zamyslel. Tieto debaty sú totiž lakmusovým papierikom, v akej spoločnosti to žijeme, a aj či integráciu berieme vážne.

(vs)

Informácie

• po. 1. 6. 2009

Brno

LÍVIA ÁGHOVÁ NA EUROFESTIVALE
pri ministerskej schôdzke v rámci
českého predsedníctva v Rade EÚ

• ut. 2. 6.

Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1

LIPTOV A VYSOKÉ TATRY - TOP destinácie pre aktívnu dovolenku na Slovensku
Prezentácia slovenských regiónov spojená s kultúrnym programom:

14:00 - Tlačová konferencia

18:00 - Liptov a Vysoké Tatry vo fotografii

Vernisáž výstavy fotografií umelcov pôsobiacich v týchto
regiónoch

• ut. 2. 6. - pi. 5. 6. o 18.00

so. 6. 6. a ne. 7. 6. o 14.00 a 18.00

Divadlo Hybernia, nám. Republiky 4, Praha 1

PRÍBEH ULICE

Pôvodný slovenský hip-hopový muzikál

Réžia: Nikita Slovák

Producent: Peter Vojtek

• ut. 2. 6. - st. 17. 6.

Vyšehrad - amfiteáter, Praha

VÝŠEHRANÍ 2009

6. ročník Festivalu divadla a hudby

17. 6. - o 17.30 - Pavol Hammel. Vystúpenie populárneho
slovenského speváka na záverečnom koncerte festivalu

• ne. 7. 6. o 16.00, o 16.00, 19.00

Divadlo Bez Zábradlí, Jungmannova 31, Praha 1

SLOVENSKÉ DIVADLO V PRAHE 2009

14. ročník divadelného festivalu

Slovenské národné divadlo Bratislava

B. Ahlfors: Posledná cigara

Hrajú: E. Vášáryová, E. Horváth, Š. Bučko, I. Timková

• ut. 9. 6. o 19.00

Galéria SI, Jilská 16, Praha 1

SLOVENSKÉ NÁRODNÉ POVSTANIE 1944

Dokumentárna výstava o protifašistickom odboji na

Slovensku od roku 1939 až po vypuknutie povstania

29. augusta 1944 a jeho priebeh

Výstava potrvá do 22. 6. 2009

• st. 10. 6. o 18.00

Pamätník národného písemníctví,

Strahovské nádvoří 1/132, Praha 1

JOZEF LEIKERT: TAKÝ BOL LADISLAV MŇAČKO

Prezentácia knihy a spomienkový večer venovaný význam-

nému slovenskému dramatikovi a publicistovi

Účinkujú: Ján Greššo, Lenka Hrušková, Pavol Hammel

• st. 10. 6. o 18.00

Modrá sála SI, Jilská 16, Praha 1

ŽIVOT SO SKLOM - ZORA PALOVÁ, ŠTĚPÁN PALA

Prezentácia slovenských osobností sklárskeho umenia

Sprievodná akcia festivalu sklárskej tvorby PF 09,

ktorý pripravila Galéria Pokorná

Prezentácia je súčasťou výstavy mladých slovenských

umelcov I. Illovskeho, T. Ondrouška, A. Jančoviča

konanej v období 25. 5. - 26. 6. 2009 v priestoroch

Informačného centra SI

• št. 11. 6. o 17. 00

Blues sklep, Liliová 10, Praha 1

V rámci pravidelného cyklu ČeskoSlovenskej scény

ČOMU SA SMEJEM JA?

Privítame v Prahe najlepšiu súčasnú slovenskú folkovú

kapelu **JEDNOFÁZOVÉ KVASENIE**, ktorej členovia,

mimochodom i zdatní a na Slovensku oceňovaní básnici

a spisovatelia, nám okrem svojich už zľudovených

piesní poskytnú možnosť podeliť sa o to najvtipnejšie

z literatúry aj iného, čo sa ich bytostne dotýka.

Nenechajte si ujsť večer plný smiechu a skvelých

slovenských pesničiek s bystrými umelcami!

Vstup voľný a občerstvenie v cene!

• pi. 12. 6. o 15. 30

PAMÁTNÍK LIDICE

Svetlo za Kalište

Spomienkový program, pripomínajúci osud vypálenej

obce

15.30 Slávnostné otvorenie výstavy Kalište - včera

a dnes

17:00 Umelecko-dokumentárne pásmo

SPOMÍNAME S KALIŠŤANMI

19:00 Kultúrny večer spojený

s degustáciou slovenskej kuchyne

• folklórny súbor **ŠUMIACAN** (mužský aj

ženský

spevacký zbor)

• cigánska ľudová hudba **POKOŠOVCI**

• kapela Mariana Čekovského s hostami

• pi. 19. 6. - ne. 21. 6.

Slavonice

STREDOEURÓPSKA KULTÚRNA PLATFORMA

- **20 ROKOV OD PÁDU ŽELEZNEJ OPONY**

Spoločná kultúrna akcia Českej republiky, Maďarska,

Polska, Slovenska, Slovinska a Rakúska

pri príležitosti pádu železnej opony

Slovensko zastupuje:

19. 6. o 19.00 - Inštitút na Nám. Míru 456, Slavonice

Divadlo Skrat, Bratislava

Stredná Európa Ťa miluje

• so. 20. 6. o 21.00

Club XT3, Rokycanova 29, Praha 3

HUDBA Z MARSU

Koncert hudobnej skupiny z Trnavy, ktorej hudbu možno
pomenovať ako rock - pop s prvkami ska a ľudovej hudby

• po. 22. 6. o 10.00

ZŠ Rolníčka, Mrázkova 700, Soběslav

ROZPRÁVAJME SI ROZPRÁVKU

Výchovno-dramatický program pre deti o slovenčine

a jednej rozprávkovej krajine

Účinkujú: Viera Kučerová a Martin Matejka

• po. 22. 6. o 10.00

ZŠ a Senior klub, Soběslav

SLOVENSKÁ POÉZIA A PRÓZA

Komponovaný literárny program pre študentov,

seniorov a verejnosť v Soběslavi

• ut. 23. 6. o 18.00

Galéria SI, Jilská 16, Praha 1

POZNAJ SVETOVÉ DEDIČSTVO UNESCO - SLOVENSKO

Vernisáž výstavy fotografií, ktorá nás zavedie

do najkrajších oblastí Slovenska

Autorka projektu: RNDr. Milena Blažková

Výstava potrvá do 22. 7. 2009

• st. 24. 6.

Český rozhlas Praha, Vinohradská 12, Praha 2

SLOVENSKÝ DEŇ V ČESKOM ROZHLESE

Propagácia Slovenska a jeho kultúry v celodennom

vysielaní na vlnách Českého rozhlasu 2 - stanica Praha

• st. 24. 6. o 18.00

Galéria Vyšehrad, Nad Libušinou lázní, V pevnosti 159/Sb,

Praha 2

PETRA NOVÁKOVÁ-ONDREIČKOVÁ:

VYTRHNUTÉ Z KONTEXTU

Výstava koláží a objektov slovenskej výtvarnícky

pôsobiacej v Prahe

Kurátorka výstavy: Lenka Lindaurová

Výstava potrvá do 12. 7. 2009

• št. 25. 6. o 19.00

Kladenské divadélko, ul. Josefa Hory 1981, Kladno

VILIAM KLIMÁČEK: GOTIKA

Temná komédia o rozpade vzťahov. Hra významného

slovenského dramatika v podaní amatérskych divadelného

súboru Akakababa z Kladna

(Zvýraznené podujatia usporadúva alebo spoluosporadúva

Slovensko-český klub, vydavateľ Slovenských dotykov)

Redakcia Slovenských dotykov venuje pravidelne pozornosť súčasnej slovenskej literatúre, pričom upozorňuje na práce nielen beletristické, ale aj esejistické, poéziu, literárno-kritické, alebo literatúru faktu. Vzhľadom na túto šírku záujmov je niekoľko autorov, ktorí spolupracujú s redakciou a každý zo svojho pohľadu sa pozerá na určený úsek literárneho diania. Nemožno preto povedať, že by čitateľ bol jednostranne informovaný.

Zmena doby

VOJTECH ČELKO

Jedna z najpozoruhodnejších noviniek minulého roka je z pera literárneho kritika, esejistu vydavateľa a autora kníh o starom Martine Júliusa Vanoviča. Na prevkapanie tých, ktorí poznajú Vanovičovo dielo, ide o román. Recenziu s úryvkom z románu „Kronika nepriznaného času“ bude uverejnená v niektorom čísle počas letných mesiacov. Aby sme lepšie pochopili autora a jeho zámer,

je dobré vrátiť sa znovu k jeho juveniliám - „Znamenania domova“, ktoré vyšli pred desiatimi rokmi. Ohraničené sú rokmi 1963-1972, od začiatku odmáku k začiatku tvrdej normalizácie, obeťou ktorej sa stal i autor. Niektorí slovenskí historici označujú obdobie 1963-1968 ako „slovenskú jar“ v narážke na neskoršiu Pražskú jar roku 1968. Jej začiatok sa viaže k nástupu Alexandra Dubčeka do funkcie prvého tajomníka

Komunistickej strany Slovenska, ale aj ďalším významným udalostiam. Vtedy na základe výsledkov barnabitskej komisie a za výdatnej podpory českých historikov došlo k rehabilitovaniu takzvaných buržoáznych nacionalistov, k novému, od mnohých ideologických nánosov očistenému pohľadu na Slovenské národné povstanie, aj keď k jeho definitívnej rehabilitácii došlo až po roku 1989. Pri príležitosti osláv stého výročia založenia Matice slovenskej bol v Martine na Hostihore v roku 1963 položený základný kameň jej novej, už tretej budovy a dali by sa vymenovať aj ďalšie udalosti tých rokov, na ktoré sa dnes spomína ako na „šesťdesiate roky“.

V tomto žičlivom období sa objavuje aj publicistika Júliusa Vanoviča. Jeho eseje a články boli na svoju dobu veľmi otvorené, potom niet divu, že v normalizačných pomeroch, lebo nebol ochotný odvolať svoje názory, mu to všetko zráтали. Nemohol takmer pätnásť rokov publikovať. Uverejnená stať „Nestalo sa doteraz“, ktorá bola pripravená pre Mladú tvorbu, bola bezprostredne po okupácii vyhodena šéfredaktorom z korektúry siedmeho čísla. Jej text stojí i dnes za prečítanie. Ale nebol to jediný text. Nechcem, aby tieto moje slová vyzneli ako opakovanie názvu jedného jeho súboru statí

uverejnených v Mladej tvorbe: „Oneskorené recenzie neoneskorených kníh“. V knihe sú myšlienky, ktoré poukazujú na autorovu morálnu integritu, aká sa v slovenskej literatúre vidí len u niekoľkých jedincov. Július Vanovič je okrem iného aj autorom dosiaľ jedinej monografie o Václavovi Černom. Ani česká literárna kritika sa dosiaľ na niečo podobného nezmohla. Keď som sa raz pýtal priateľa Pavla Kosatika, ako je možné, že za túto knihu nedostal Vanovič Šaldovu cenu, lebo kto bol lepším žiakom F. X. Šaldu ako Václav Černý, ktorého dokonca Šalda habilitoval a vyhládol si ho ako svojho nástupcu, dostalo sa mi lakonickej odpovede, že to je pražská cena. Tú by ani nikto z Brna, či z Plzne nedostal, tobôž niekto za riekou Moravou. Ale dielo hovorí za seba, stačí, keď o ňom vedia tí, ktorých táto významná osobnosť českej kultúry oslovila.

V „Znamenaniach domova“ je pekná esej o Milanovi Rastislavovi Štefánikovi. V čase, keď som pripravoval zborník k jeho 125. výročiu narodenia som ju nepoznal, preto som ju nezaradil, ak by som ešte raz robil niečo podobné, určite to neprehliadnem.

Autor venuje pozornosť nielen Milanovi Rúfusovi, ktorého si mimoriadne cení, alebo Alexandrovi Matuškoví, o ktorom vydal knihu „Chvála a skepsa“, ale i básnikom a prozaikom, ktorých mená sa vtedy objavovali veľmi zriedkakedy: Martin Rázus, Emil Boleslav Lukáč, Valentín Beniák, Jozef Cíger-Hronský. Vracia sa k svojim Francúzom - Montaignovi, Romainovi Rollandovi a k českým autorom F. X. Šaldovi, Karlovi Čapkovi. Ale prečo si tak cením túto knihu? Pre priamy pohľad na nás Slovákov, ktorý dokáže odhaliť tie vlastnosti našej národnej povahy, ktoré často prechádzame a tiahnu sa s nami odvtedy, keď možno hovoriť o novodobom národe ako takom. V úvahe „Malá slovenská sebareflexia“ píše: „Naše verejné prejavy vlastenectva sa vyčerpávajú v podstate starým hejlslováčením: nadávaním na Čechov, zaspievaním Kto za pravdu horí (mimochodom, ako to ide k sebe?), hádkami o podobe štátnych znakov, naše nadšenie pre federáciu vytrčaním, kreslením a nosením trikolór, slovenských znakov na najneumožnejších miestach: autách, múroch, dlažbe. Na chvíľu, pravdaže; nadšenie rýchlo opadáva; federácia sa čoskoro spýta, čo si pre ňu vykonal, nie vykrikoval.“

Je pozoruhodné, že v roku 1969 uverejnil v tom istom článku tieto slová: „Národ, ktorý stále, rok po januári 1968 drží vo funkciách - po dedinách, okresoch, krajoch - všeobecne hlupákov, ľudí,



čo úspešne prestáli od februára 1948 všetky vetry a kampane, čo sa každým spôsobom diskvalifikovali, taký národ nedozrel na národ; zo štúrovských oviec stále nie sú obce, zo stáda nie je štát.

Stále nemáme primeraných ľudí na primeraných miestach. Nedovoľujú si to veľké národy - tam to nie je možné - len maličký národík slovenský si to bez výčitiek, bez ťažkostí, bez sebaapoučenia tragicky a tradične dovoľuje. Neuplatňujeme, vystupujeme ani ten potenciál, ktorý máme. Množstvo vlôh, skúseností a mozgov hlivie a zahrňuje. Uplatňujú sa šplhúni a hlupáci. Ktorý malý národ má tolko individuálnych životných tragédií ako náš? Pozmenili by sme známy Hurbanov výrok v zmysle, že slovenský život najväčšími zato „kulhá“, že ho doteraz skoro samí polovzdelanci a demagógovia len opatrovali; pokiaľ Slováci nedostanú na čelo génia vedeckého, racionálneho a demokratickeho, do toho času budú vždy v národnosti svojej len nedochôdčence.“

V inom článku, uverejnenom v Matičnom čítaní, „Kdož jsou Boží bojovníci“ píše: „No my odcudzení, bezperspektívni a pasívni na jarmoku sveta tohto, zažili sme minulého roku čosi, čo nebolo iba dítvaním. Aj dítvali sme sa, lebo sa rozhodlo bez nás; keby sme sa však boli iba dítvali, boli by rozhodli inakšie. Prežili sme, objavili, nahmatali - obnažili sa v nás i okolo nás staré elementárne hodnoty, základné, nepohnutelné ako prvky prírodného sveta. Existujú. Nezasypali sa. Kdesi v základoch sveta sú a pracujú; to len pre hĺbku, čo ich ukrýva, akoby ich nebolo, akoby boli splynuli s oficiálnou mytológiou, čo ich obalovala, okolo nich sa vrstvila.“

Rok, čo nastúpil, donesie iste príležitosti na kompromisy, nebude skúpy na ponuky kamuflovať život v duchu a pravde so životom pretvárinky a ústupkov už-úž nedovolených. Slovenský federalizovaný život - hoci taký čakany - ľahko môže sklznúť do federalizovaného priemeru, zápasu malých mozgov a duší o veľké funkcie a platy, do federalizovaného provincionalizmu a familiárneho zápeca, no najmä do federalizovanej totality, lebo sklon k totalite drieme v tomto národe a jeho mase i politikoch ako dedičstvo stáročnej prikrčenosti, ako jeho dedičná choroba!“

Pozoruhodné slová.

V článku „Symposion“, uverejnenom v Mladej tvorbe v roku 1969, sa vracia k udalostiam pred roka slovami: „Prikyvuješ a viem o trpkosti, ktorá sa za tvojím súhlasom skrýva; cítim bolesť druhého polroka minulého roku, viem o traumách úzkosti a rozsypaných nádejach. Spolu sme ich prežili; spolu to isté potrebujeme.“

Aj keď som mnohé z týchto Vanovičových článkov čítal v Matičnom čítaní, až s odstupom štyridsiatich rokov dokážem oceniť, aký kvalitný časopis vtedy v Martine vychádzal. Kniha obsahuje aj iné Vanovičove stále aktuálne témy uverejňované v Slovenských pohľadoch, Romboide či v Kultúrnom živote o literatúre, svete a našej národnej povahe, ktoré ponúkajú na zamyslenie.

Úryvok

Nestalo sa doteraz, aby literatúra v prelomových rokoch a časoch (1848, 1861-3, 1918, 1938, 1945, 1948) mlčala či stála bokom v rozpakoch, nepohotová so svojim apelom, výzvou; neschopná vo vztyčovaní sna, čo by jej z onoho prelomu vyrastal, v posmeľovaní človeka, aby sa nedal, aby necúvol a nezabudol na svoj lepší obraz, aby vyrozumel a naplnil to, čo vyplavili pred neho v tej chvíli dejiny.

Niet básne-apelu, niet úvahovej alebo prozaickej výzvy, niet krátkych útočných jednoaktoviek, niet dávkych „demokratizačných brigád“, čo by - po štúrovsky, povstalecky či dokonca kultovsky - chodili po mestečkách, okresoch i obciach a šíрили, vyvolávali, utužovali, rozosievali demokratizačné myšlienky; a rúcali, pocho-piteľne, lebo: všeličo prevratného sa povravelo, ale okresní bohovia, kadejakí nevzdelaní vedeckopartajní tľchubovia a trubirohovia žijú, rozkazujú, a dobre im trávi.

Presahujú udalosti slová, našla by sa pred nimi básneň či poviedka v hanbe - príliš ľahké a riedka pod ťarchou a hustotou tohto ovzdušia, nemo-húca, neschopná objasniť rozmery krívd a neľudskostí, ktoré puchnú v našom vedomí s doteraz nevytlačným stržňom?

Naozaj prerastajú, umlčávajú udalosti slová a ľudom z literatúry žiada sa viac - a konečne - činov? Je pravdou skôr, že sa vyslovujú, odreažujú publicisticky, článkami, úvahami, polemikami. Všimnite si, koľko malých, umelecky krátkodýchých autorov sa na tejto publicistike priživuje; autori-autorici, čo nenapísali

silnejšej a lepšej básne či prózy teraz kraľujú; merajú dobu, ba dejiny, ani čoby sa nechumelilo. Majú - znovu - priveľa slov!

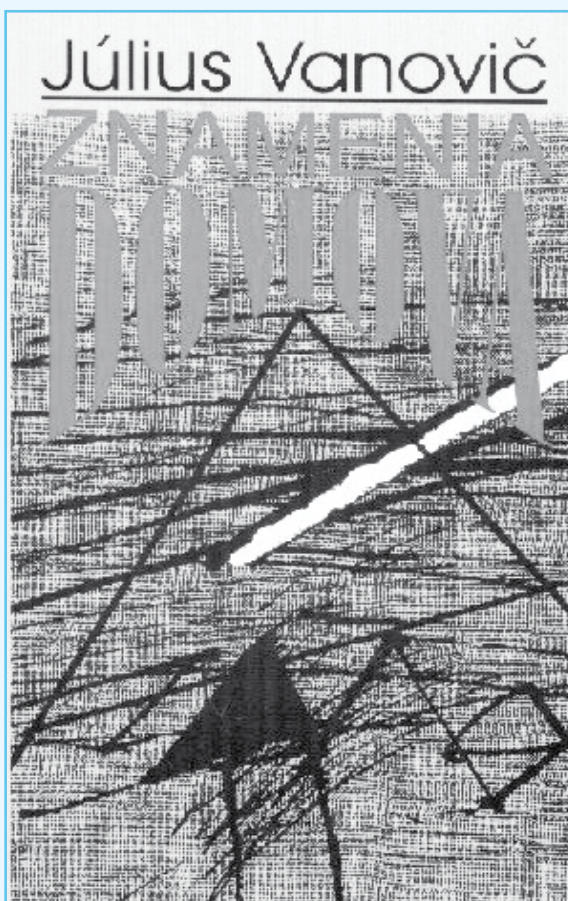
Tí lepší ozývajú sa zriedka, alebo mlčia. Nezdá sa vám, že do tejto našej vytúženej a čakanej chvíle prišiel človek - nielen umelec - unavený, s batohom dvadsiatich rokov krívd a trpkostí, ustatý z márneho očakávania, dlhoročného nádejania, bezmocného vajatania, nedôverčivý už ku každému pokusu o nápra-

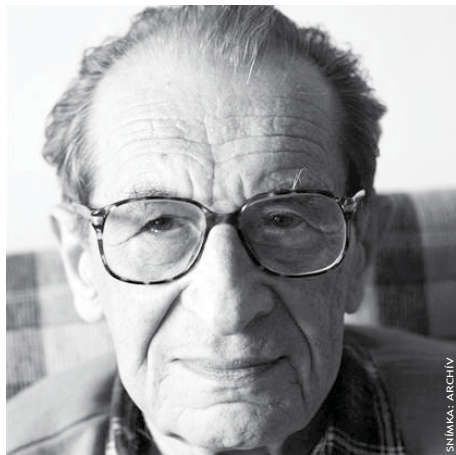
vu a reformu pod vedením vládnucej strany? - Má úfnosť v niektorých jednotlivcoch, ktorým drží palce, o ktorých sa však tajne trochu obáva; človek okrem toho - raz viac, inokedy menej, ale predsa - rozložený, odcudzený, vyhnanec v tomto svete, cudzí a nedôverčivý vo vlastnej krajine, tak trochu slovenský krčmový, klubový a kaviarenský oblomov, ktorý si len zavše pomýšľa a ískne na tom našskom moste; keď príde na lámanie kostí, nielen chleba, sa sťahuje, a slovo aj posty prenecháva príčinlivým hlupákom. Človek už máločomu veriaci; a tento odcudzený človek je postavený pred konkrétny, aktívny (znovu!), priam pred národnobuditeľský program. Tento človek, stratený v sebe, má myslieť v jednote a za kolektív, intelektuál-Slovák, ktorý nesie na chrbte storočnú ťarchu národnobuditeľských a obranárskych bojov, musí v druhej polovici dvadsiateho storočia znovu po štúrovsky brániť a hájiť národ, národ, ktorý miluje viac z literatúry a pre jeho niekoľkých nádherných ľudí, než pre to stádo funkcionárskeho prispôsobivého, korytárskych pudom zjednocovaného hmyzu, ktorý ako chlieb každodenný v novinách, rozhlase či vo svojom okolí nedobrovoľne prehľta.

Teda človek-odcudzenec, plus: autor-černo-kňažník, ktorý sám nevedel, čo písal, čo čaril, zatemňoval vo svojich básničkách, prózach, písáčkách, ktorý sa dištancoval od všetkého, pasívne pozoroval a zažíval svet, nevyslovoval vlastne ni i č; autor tzv. nepriamej výpovede bol z ničoho nič postavený pred veľmi priamu,

jednoznačnú skutočnosť, pred situáciu, ktorá šífry, podobenstvá, podtexty a nadtexty nepotrebuje; potrebuje chlapských priamych ľudí a nadovšetko celých ľudí: autorov priamej výpovede. To je tak asi základná otázka, ktorá, pochopiteľne, neznaša navyše niektorých, čo si ešte dnes pošepkávajú: čo ak sa to ešte vráti? Ktorí si držia pootvorené zadné dierka.

(1968)





SNÍMKA: ARCHÍV

Už niekoľkokrát sme sa v našom časopise zmieňovali o odbojárovi a katolíckom disidentovi Václavovi Vaškovi a aj on sám u nás neraz publikoval. V poslednej májovej dekáde nás zastihla smutná správa, že Václav Vaško zomrel vo veku 88 rokov. Pripomeňme si jeho veľmi pohnutý životopis, plný utrpenia i osobnej statočnosti.

Neumlčaný

Narodil sa v roku 1921 vo Zvolene - jeho otec bol český sudca a matka Slovenka. Vyštudoval Vysokú obchodnú školu v Bratislave a v roku 1944 sa zapojil do Slovenského národného povstania. Bol však počas ústupu partizánov zajatý nemeckou armádou a odsúdený k trestu smrti. Našťastie však dostal milosť a až do oslobodenia sa chovával v horách. Po vojne sa stal československým atašé v Sovietskom zväze, kde sa oženil s Irinou Jukovou a mali spolu dcéru. V roku 1949 ho však na príkaz sovietskeho vedenia z veľvyslanectva odvolali a u nás prepustili aj z ministerstva zahraničných vecí. V roku 1953 ho potom zatkli za údajnú velezradu a odsúdili na trinásť rokov väzenia. V kriminále si z nich odsedel sedem. Až do roku 1989, kedy sa mohli za nim do Prahy prísť a hovieť, nevidel svoju rodinu. Počas Pražskej jari

patril k popredným laickým aktivistom. V rokoch normalizácie pracoval v cirkevnom vydavateľstve a úzko spolupracoval s neoficiálnymi katolíckymi kruhmi.

V deväťdesiatych rokoch začal i s publikačnou činnosťou. Svoje životné osudy opísal v spomienkovej knihe „Ne vším jsem byl rád“. Už pred rokom 1989 zbieral podklady na publikáciu mapujúcu povojnové osudy katolíckej cirkvi v Československu. V roku 1990 vyšli dva diely knihy „Neumlčená“ a v rokoch 2004 - 2008 trilógia „Dům na skále“. V roku 1998 mu udelili Medailu Za zásluhy.

Václav Vaško bol však najmä príkladom čestného a statočného človeka, ktorý nikdy nezradil svoje ideály a nepoškvrnil svoje svedomie. Česť jeho pamiatke!

(nv)

Historické chvíle bratislavského baletu v Brne

V širokých kruhoch umeleckých tvorcov a baletného publika panuje obľábane presvedčenie, že baletní umelci mávajú najkratší tvorivý vek. V obmedzenom životnom čase sa snažia stihnúť maximum svojich životných predstáv a snov. Ako božské zjavenie potom zasiahne baletného diváka neočakávaná správa, že na juhu Austrálie sa dožila deväťdesiatich rokov jedna z najvychýrenejších členiek známeho Brnianskeho baletu, založeného krátko po druhej svetovej vojne, keď sa po dobrodružných strastiach vrátil z Ameriky významný baletný majster a choreograf Ivo Váňa-Psota, zakladateľ a tvorca svetovej baletnej školy a výborného baletného súboru, ktorého povest' v priebehu desaťročí vošla do dejín baletnej kultúry.

V duchu by sme mohli porovnávať tento fakt s predstavením, ktoré v minulých dňoch predviedli slovenskí tvorcovia v Janáčkovom divadle v Brne pred napätým publikom, ktoré už pol storočia sleduje na mnohých scénach Psotov scénický odkaz, prerastajúci do nových generácií. Takéto dedičstvo nemôže byť len formálnou úctou a umeleckým symbolom.

Hostovanie baletu Štátneho divadla z Bratislavy bolo trefne označené KY TIME - pocta Jiřímu Kyliánovi. Vzniklo nedávno ako vrcholný tanečný večer, venovaný veľakrát medzinárodne korunovanému tvorovi holandského divadla Nederlands Dans Theater, ktoré sa v Haagu umelecky vyšvihlo medzi svetové špičky a dnes sa stalo meradlom vrcholného hodnotenia baletného odvetvia vo svete. Pražský rodák, ktorý sa vyškolil



u svetových majstrov baletu a v legendárnych školách, vrátane už spomínanej brnianskej Psotovej školy, vlní pri príležitosti svojich šesťdesiatin zakotvil v rodnej vlasti. Nemohol však zostať bez práce. Súbor baletu Slovenského národného divadla s hrdoťou prijal medzinárodného veľikána do svojho čela. Boli to hlavne jeho významní žiaci, ktorí hodlajú pokračovať v jeho priekopníckom diele. Toto rozhodnutie sa stretlo s kladným ohlasom aj u vedúcich tanečných súborov po celom Slovensku. Dvaja slovenskí umelci - Mario Radačovský a Lukáš Timulák s J. Kyliánom v Holandsku tancovali, autorsky spolupracovali na choreografiách i pri poznávaní tanečného slovníka a v atmosfére tanečného umenia.

Na predstavenie, ktoré nám Bratislavčania v Brne predviedli, sa prejavilo všetko, čo nadaní žiaci od svojho majstra získavajú a čo im umožňuje uvedomiť si vzťah a zákonitosti prepojenia minulosti, prítomnosti a budúcnosti.

(jv)



Európska diaspóra chce urokomisára

Štvrt storočia svojej činnosti oslávila na zasadnutí v Štokholme 14.-15. mája, krátko pred začiatkom švédskoho predsedníctva v Rade EÚ, organizácia Európania vo Svete - Europeans Throughout the World (ETTW - www.euromonde.org). Členmi ETTW je 14 strešných organizácií jednotlivých európskych diaspór, medzi nimi nechýba ani Svetové združenie Slovákov v zahraničí (SZSZ), ktoré do ETTW vstúpilo hneď po rozšírení EÚ o desať krajín vrátane Slovenska v roku 2004. Ďalšie diaspóry prevažne ešte k svojej strešnej organizácii iba smerujú. Organizácia Európania vo svete, ktorej predsedá poslanec a bývalý predseda Európskeho parlamentu, podpredseda Strany európskych socialistov Enrique Barón Crespo, prijala na svojom zasadnutí zásadný dokument, nazvaný Štokholmské odporúčania. V ňom pripomína, že v Európskej únii žije 60 až 80 miliónov občanov v inom štáte, než je krajina ich pôvodu, čo zodpovedá veľkému členskému štátu EÚ. Ďalšie desiatky miliónov Európanov žijú za hranicami EÚ, najviac v USA. To sú dôvody, prečo ETTW žiada prikladať tejto otázke na európskej úrovni omnoho väčšiu váhu. Podľa odporúčaní by túto problematiku mal dostať na starosť konkrétny člen Európskej komisie, mala by vzniknúť agentúra pre Európanov vo svete so zodpovedajúcim rozpočtom, a európskym občanom, žijúcim za hranicami krajiny svojho pôvodu, by mal byť garantovaný celý rad práv, vrátane volebného. Umožnené by im malo byť aj viacnásobné občianstvo, garantované sociálne práva, napĺňané ich potreby v oblasti vzdelávania.

V zahraničí žijú podľa oficiálnych odhadov slovenskej vlády viac než dva milióny Slovákov, čo je prakticky tretina slovenského národa. Slováci teda patria k národom, ktoré sú po svete najviac rozptýlené, hoci prím v tomto smere hrajú Íri, tiež zastúpení v ETTW, ktorých žije v zahraničí 70 miliónov, z toho 40 miliónov v USA. Pre Slovákov sú preto aktivity v tomto smere veľmi zaujímavé.



Členovia ETTW rokovali v Štokholme v sídle delegácie Európskej komisie, vo švédskom parlamente ich prijala predsedníčka výboru pre európske záležitosti Anna Kinberg Batra a viceministerka pre európske záležitosti Maria Asenius.

Enrique Barón Crespo im predostrel Štokholmské odporúčania a požiadal ich o zaradenie týchto otázok do agendy švédskoho predsedníctva. Odporúčania odovzdá delegácia ETTW aj predsedovi Európskej komisie Josému Manuelovi Barrosovi a predsedovi Európskeho parlamentu Hans-Gertovi Pöetteringovi.

V odporúčaní sa uvádza, že občania EÚ by mali mať právo voliť v krajine svojho pôvodu, a to prostredníctvom splnomocnenia, pošty alebo elektronického volebného mechanizmu. Do budúcnosti by mal byť preferovanou formou internet. Slovensko podobne ako Česko umožňuje voľby poštou, mechanizmus Slováci v zahraničí kritizujú ako príliš zložitý. Úpravy v jednotlivých štátoch sú rôzne. Vo voľbách do Európskej komisie by mali mať občania EÚ právo rozhodnúť sa, či chcú využiť svoje právo v krajine, kde žijú, alebo v krajine pôvodu. Podľa Štokholmských odporúčaní by mali štáty umožniť Európanom vo svete získanie viacnásobného občianstva, s čím je slovenská legislatíva v súlade, napríklad česká však nie. Odporúčania

sa týkajú aj zdravotnej starostlivosti, ktorá by mala byť poskytovaná v krajine, ktorú si pacient vyberie, bez ohľadu na to, kde platí poistenie, čo je v súlade s judikátom Európskeho súdneho dvora. Dokument sa týka aj dôchodkov, vyplácaných cez hranice, vzdelávania, vzájomného uznávania diplomov, právnej ochrany v rodinných či daňových záležitostiach, ako aj ďalších otázok. Na národných úrovniach by mali vzniknúť koordinátori, zodpovední za túto agendu, na medzinárodnej úrovni by sa mala táto otázka stať významnou súčasťou portfólia niektorého z eurokomisárov. Keďže v dôsledku kompromisu s Írskom kvôli neúspešnému referendu o Lisabonskej zmluve bude stúpať počet členov Európskej komisie, pre ktorých sa hľadajú portfóliá, zdá sa takáto požiadavka viac než reálna. Agentúra pre Európanov vo svete by mala koordinovať problematiku na úrovni EÚ a disponovať patričným rozpočtom na podporu príslušných aktivít.

Predseda SZSZ (autor tohto článku), ktorému bol v Štokholme predĺžený mandát vo výbore ETTW, pozval členov organizácie Európania vo svete na výročné zasadnutie v roku 2010 do Bratislavy.

Vladimír Skalský

(Autor je predsedom SZSZ a členom výboru ETTW)

Pražská jar

- nové osobnosti a sny



ADRIANA KOHÚTKOVÁ

Keď sa budeme zamýšľať nad bilanciou osobností a umeleckých výkonov medzinárodného hudobného festivalu Pražská jar, zrejme nás neminie dojem či spomienka na oslnivú minulosť tohto najstaršieho festivalu strednej Európy, ktorá dlhé roky žila z odkazu Prahy a ochotne nasledovala jej žiarivé príklady pri voľbe a usporiadaní podobných hudobných slávností. Znovu sme si to uvedomovali už od ich začiatku, keď zaznela Smetanova „Má vlast“, cyklus symfonických

básní. Tento raz ho pod vedením poľského dirigenta Antonia Witta uvádzal Symfonický orchester Českého rozhlasu. Poľský hosť zastupoval chorého estónskeho nestora našich festivalov Neema Järviho. V retrospektívnych programoch sme sa stretávali s renomovanými majstrami dirigentského umenia, spojenými s našimi vrcholnými slávnosťami, ako Christophe von Bohnányi a Severonemecký rozhlasový orchester z Hamburgu, Emmanuel Krivine na čele Luxemburskej filharmónie či Phillippe Herenwege na čele Orchestra des Champs-Élysées z Paríža. Tohtoročná Pražská jar zaznamenáva bohatý prílív zahraničných hostí - sólistov, vedený Američanom Thomasom Hampsonom, americkou mezzosopranistkou Susan Grahamovou, Rakušankou Bernardou Finkovou, Česko-švajčiarkou Martinou Jankovou a slovenskými speváckymi primadonami Adrianou Kohútkovou a Simonou Houda-Saturovou. Pražská jar tento rok vyhradila slovenským predstaviteľom opernej party - Predaná nevesta - dirigent Ondrej Lenárd a Ján Ďurovčík (režisér Guckovej opery Orfeo et Eurydice).

Jedným z absolútnych vrcholov Pražskej jari bude na začiatku júna dlho odkladané vystúpenie Drážďanskej filharmónie s dirigentom Kurtom Masurom,



SIMONA HOUDA-SATUROVÁ

ktorý na svoje pražské vystúpenie pozval Karajanovu sólistku Annu-Sophie Mutterovú, ktorá už v jedenástich rokoch fenomenálne interpretovala Beethovenov husľový koncert. Dvakrát sa vydala za významných mužov, ktorí zomreli, prežila významné umelecké zvraty a do Prahy prichádza po dvanástich rokoch s novým umeleckým repertoárom. V pôvodnom rozhovore nám prezradila, že toto stretnutie považuje za svoj životný osud.

Jiří Vitula

Tajomné sídlo eremitov

Východoslovenský región oplýva nielen početnými historickými či kultúrnymi pamätihodnosťami, ale vďaka rozmanitosti geologického podkladu a orografickej rôznorodosti aj mnohými prírodnými zaujímavosťami, ktoré ho zviditeľňujú ďaleko za hranicami našej vlasti. Nemalou mierou prispievajú k tomu neovulkanity Slanských vrchov, ktoré sa tiahnu v smere sever-juh a tvoria mohutnú bariéru pri vstupe do rozsiahlej Východoslovenskej nížiny.

Z hľadiska genézy obzvlášť bohatá je severná časť pohoria, v ktorej útroboch sa v minulosti ukrývali vzácne ložiská nerastných surovín, predovšetkým zlata a opálu. Demonštrujú to dodnes zachované štôlne a iné banské diela, ktoré sú unikátnymi technickými pamiatkami v celosvetovom kontexte. Nemenej prítlačivá je však aj samotná história širšieho územia, opradená mnohými legendami o pravekých osídlencoch či novších usadlíkoch, ktorí tu zanechali vizuálne stopy o svojej existencii.

Jednou z mimoriadne zaujímavých, avšak menej známych lokalít, je nápaditý komplex Malej a Veľkej Zobranej, situovaný v periférnej časti Olšavského predhoria, východne od podhorskej obce Mirkovce. A práve tieto kuželovité kopce s nadmorskou výškou takmer 630 metrov stali sa cieľovými bodmi tohtoročného jarného výstupu prešovských turistov v rámci atraktívnych podujatí pod názvom Poznaj svoj kraj.

Pod taktovkou skúsenej a erudovane zdatnej oddielovej vedúcej Jirky Mikušovej úvodná trasa viedla údolím Balky a za bývalým poľovníckym kaštieľom Potôčky pozvoľna gradovala. Okolo studničky na lúke smerovala k prvému zoskupeniu skál, odkiaľ už strmo stúpala až na najvyššiu kótu Malej Zobranej. Pod vrcholovou plošinou akoby za odmenu nás očakával nezvyčajný útvar vo forme akéhosi hviezdového otvoru priamo do útrobu zeme. Keď sme sa k nemu priblížili, pocítili sme nezvyčajne teplý závan, ktorý zjavne prúdil z tajomných hlbín. V bezprostrednom okolí bola badateľná ojedinelá vegetácia, ktorá vďaka výnimočným klimatickým podmienkam rastie iba na tomto mieste. Hlbokú diery lemovali rôzne druhy papradín, vytvárajúcich okolo magického diela v samotnom plení

pôsobivú umeleckú dekoráciu. Unikátny výtvor prírody s názvom Zimná skala je údajne prepojený podzemnou chodbou s najbližšou vidieckou usadlosťou.

Archívne záznamy prezrádzajú, že v 9.-10. storočí na vrchole Malej Zobranej bolo jedno z významných centier eremitov na východnom Slovensku. Pustovní mnísi sem prišli z opátstva svätého Hippolyta zo Zobora pri Nitre, odkiaľ bola činnosť misijných staníc usmerňovaná. Týmto sa položili prvé základy vzniku stredísk formujúcej sa cirkevnej štruktúry aj v regióne Šariša. Eremiti si pre svoju činnosť vyberali výhodné, ale predovšetkým bezpečné miesta, ktoré ich dostatočne chránili pred nástrahami početných prenasledovateľov. Mimo chod, slovo Zobor (v staroslovenčine Sobor) znamená chrám či iné misijné centrum kresťanského spoločenstva. Odtiaľ teda pochádza názov Zobraná a ďalších podobných stredísk na celom území Slovenska.

Pod rúskom nánosov zašlých čias pozvoľna sme sa preniesli do reality a zrúovitým svahom opatrne zostupovali do sedla. Napriek problematickému terénu, v ktorom absentovali akékoľvek chodníky či turistické značky, napokon sa nám predsa len podarilo pokoriť aj tento zdanlivo neschodný kopec. Panoramatický výhľad sa prelínal s hrejivým pocitom víťazstva a zanechával v nás neopakovateľné dojmy a zážitky. Podchvilou sa pred nami vynorilo pásmo andezitových skál, ktoré nás sprevádzali pri zostupe až do Brestovského potoka. Vypínali sa severne od rovnomennej obce a ich mohutná formácia vytvárala priam neprekonateľnú hradbu na okraji orografického masívu. Majestátnosť okolitej prírody nám dodávala potrebnú energiu na zvládnutie finálneho úseku cesty späť do Mirkoviec.

Obtiažny a nesmierne náročný turistický výkon popri výsostne trampovej doméne nesporne prispel k obohateniu vedomostného obzoru všetkých aktérov. Rozšíril poznatky nielen z oblasti histórie, ale rovnako geomorfológie, botaniky, dendrológie i klimatológie tejto pomerne málo prebádanej časti východného Slovenska. V závere sme si na obecnom úrade celodennú túru nechali potvrdiť pečiatkami do svojich sprievodných itinerárov pre trvalé uchovanie v našich memoároch.

Tamara Hrabková

Bojovník proti démonu súhlasu

Prozaik, esejista, scenárista, publicista a prekladateľ Dominik Tatarka absolvoval štúdium slovenčiny, češtiny a francúzštiny na Filozofickej fakulte Karlovej univerzity v Prahe (1934-1938), potom (1938-1939) študoval na parížskej Sorbone. Pôsobil ako stredoškolský profesor v Žiline a v Martine. Zúčastnil sa na Slovenskom národnom povstaní a po vojne bol redaktorom Národnej obrody a Pravdy.

Bol vedúcim výtvarnej redakcie vydavateľstva Tatran a rok dramaturgom v Československom filme v Bratislave. Pôsobil aj na Povereníctve školstva a informácií a vo Zväze československých spisovateľov, od roku 1964 bol spisovateľom z povolania.

V roku 1968 sa stal šéfredaktorom týždenníka Literárny život. K okupácii Československa spojeneckými vojskami v roku 1968 zaujal nekompromisné stanovisko, za čo ho vylúčili z KSČ, na dvadsať rokov prakticky vyradili z verejného života a nesmel publikovať. Od roku 1970 bol pomocným robotníkom v lesnom závode, potom žil ako dôchodca. Bol signatárom Charty 77.

Dominik Tatarka prešiel zložitým názorovým vývojom, od predstavy sociálne spravodlivej, slobodnej a humánnej spoločnosti po roku 1945 (v súvislosti s jeho účasťou v SNP a vstupe do KSČ) cez konflikty so štátnou mocou až po disent.

Jeho prvotnú tvorbu charakterizuje úzkosť voči násilíu druhej svetovej vojny a pokus prozaicky nastoliť víziu sociálne spravodlivého sveta. Po vytriezvení dochádza Tatarka k presvedčeniu, že len slobodní jednotlivci môžu utvoriť slobodnú pospolitosť.

Tatarka vstúpil do literárnej tvorby v roku 1933, keď vyšli jeho prvotiny - poviedka „Cesta“ a novela „Záchvevy duše“. Po nich nasledovali knižné vydania „V úzkosti hľadania“ (1942), „Panna zázračnica“ (1944), „Farská republika“ (1948), „Družné letá“ (1954), „Rozhovory bez konca“ (1959), „Démon súhlasu“ a „Prútené kreslá“ (1963). Po roku 1976 ako jeden z prvých podpísal Chartu 77.

V 70. rokoch ostal na protisocialistických pozíciách, čím sa dostal do protikladu s ideovo pokrokovým zmyslom svojej tvorby zo 40. a prvej polovice 50. rokov. Publikoval len v samizdate a exile („Pisačky“, „Sám proti noci“, „Listy do večnosti“, „Navrávačky“). Základ vo všetkých jeho tvorivých fázach tvoril vzťah muža a ženy vo všetkých podobách.

Dominik Tatarka sa zaoberal aj moderným slovenským výtvarným umením, v ktorom videl

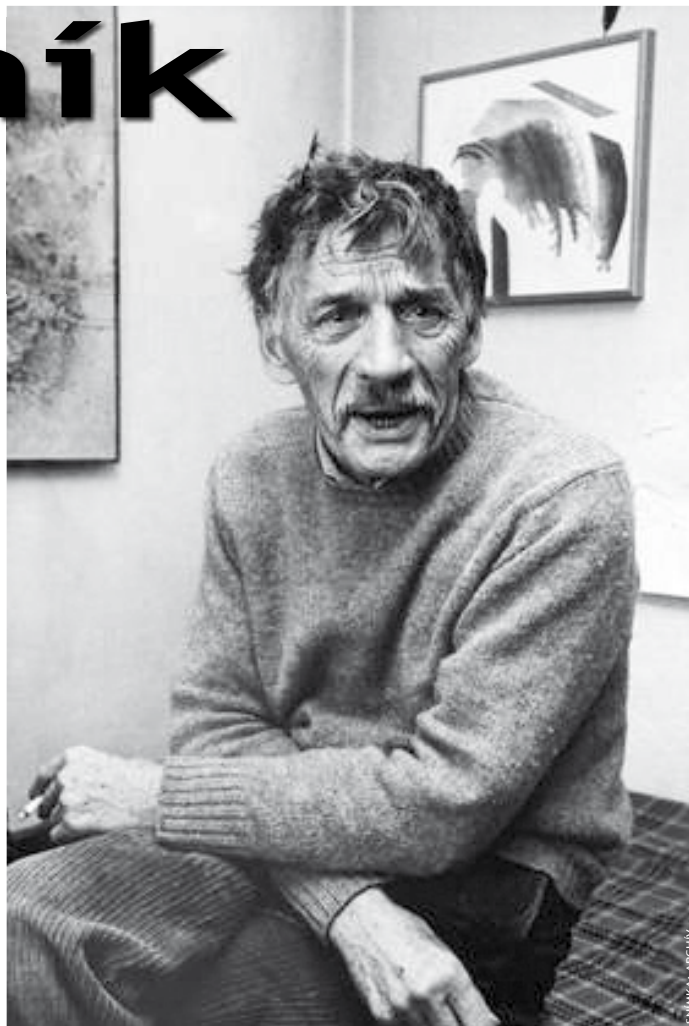
spojenie umeleckej slobody a pôvodného mýtu. Jeho úvahy o kultúre a duchovnom rozmere človeka majú v slovenskej kultúre kľúčový význam.

Tatarkovou ideou bola spoločnosť založená na vzájomnej úcte a dôstojnosti, na nespochybniteľných právach každého jedinca. Typická na ňom bola jeho bytostná demokratickosť, schopnosť viesť dialóg, pevnosť charakteru a nezlomná viera v pravdu a slobodu človeka.

V roku 1986 mu Nadácia Charty 77 udelila Cenu Jaroslava Seiferta za trilógiu „Pisačky“, v roku 1999 získal Národnú cenu Slovenskej republiky a Rad Tomáša Garriguea Masaryka I. triedy, posledné dve in memoriam.

Na jeho počesť sa od roku 1994 udeľuje Cena Dominika Tatarku ako výročná literárna cena za dielo, ktoré vyšlo v predchádzajúcom roku. Ocenenie sa udeľuje za výnimočné literárne dielo, ktoré naplní humanistické tradície slovenskej

kultúry a v tomto zmysle nadväzuje na duchovný odkaz Dominika Tatarku. Prvým laureátom Ceny Dominika Tatarku (za rok 1994) sa stal literárny a kultúrny historik Milan Hamada, literárno-kritická osobnosť šesťdesiatich rokov, potom na dvadsať normalizačných rokov umlčaný. V ďalších rokoch Cenu Dominika Tatarku získali spisovateľ a esejista Ivan Kadlecík, prozaici Pavel Vilikovsky, Pavel Hruží, Dušan Dušek, Ján Johanides a mnohí iní. (ta)



SNÍMOK: ARCHIV

VYSIELANIE PRE SLOVÁKOV ŽIJÚCICH V ČR









ČESKÝ ROZHLAS

ČRO 1 - RADIOŽURNÁL	utorok	20.05 - 21.00
ČRO 6/RSE	streda	19.15 - 19.30
Regina Praha	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ústí nad Labem	pondelok, streda	18.45 - 19.00
Plzeň	pondelok, streda piatok	19.45 - 20.00 19.30 - 20.00
České Budějovice	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Hradec Králové	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Ostrava	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Brno	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Olomouc	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Sever	pondelok, streda	19.45 - 20.00
Vysočina	pondelok, streda	19.45 - 20.00

Tentoraz je v tajničke citát spisovateľa Stephenha Leacocka. Riešenie pošlite do konca mesiaca na adresu: SLOVENSKÉ DOTYKY, Salmovská 11, 120 00 Praha 2, alebo e-mailom na adresu dotyky@czsk.net. Traja vylosovaní riešitelia dostanú od redakcie jednu z nových kníh z produkcie Slovensko-českého klubu.

Tajnička v aprílovom čísle ukrývala citát od A. P. Čechova: „Keď slnko žiari, aj na pohrebe je veselo.“ Knihy vyhrávajú: Ivona Antková, Praha 4, Ivan Kříž, Brno a Lubica Pivková, Sučany.

Srdečne blahoželáme!

				JEMNÁ HMLA	TRÁPIL SA	LIČTENŠTAJNSKO (KÓD ŠTÁTU)	OTEC (ZAST. HOVOR.)	ÁNO, VERU (NÁR.)	ŽENSKÉ MENO (27.5.)	LEŇOCH, PO ČESKY
				TLAČENÍM POŠKODIL						
				1. ČASŤ TAJNIČKY						
				ACCESS POINT (SKR.)		JEMENSKÉ PRÍSTAVNÉ MESTO				
				TRANSFER		ŠERO (HOV.)				
POMŔCKY: ADÉN, ASÁD, SEMIAN, KUČÍN, DOMÉ, HRŽAŤ, RILA, COB, RIRI, ČIDA	KRAJINA SRBOV	OPEVNENÁ STRÁŽNICA	UROBIL ZNAČKU 	PHOTOVOLT (ZN.)	LIS POHORIE V RUSKU			SPOJOVACI VÝRAZ OMOTAJ		
SWISS KARTING ORGANISATION			PRÍPRAVOK NA UMYVANIE RIADU			SKR. SÚHVEZDIA LEV NECIVILIZOVANÝ ČLOVEK		CITOSLOVCE PREKVAPENIA ZLODEJ (HOVOR.)		
JEDENKRÁT			BOLESTIVÁ ZDURENINA NA KOŽI NADOBÚDALO ŽIVOT			REGISTRAČNO- MATICIČNÁ KOMISIA KOŠICKÝ FUTBALOVÝ BRANKÁR		TESANÍM OPRACOVAL	ČINEL (PL.)	
MORAVSKÉ MESTO				VTÁK, PO LATINSKY TÝČILA SA			TROCHA NAMOČ BALKÁNSKE JEDLO			
2. ČASŤ TAJNIČKY										
OBEC V OKR. BARDEJOV					KUPOLA, PO ANGLICKY MPZ RUMUNSKA		ANGLICKÁ RIEKA MESTO V JAPONSKU			
MUŽSKÉ MENO (7.7.)					NEDOSTATOČNE, MALÁTNE ARTISTA RISK. ÚKONOV			SELÉN (ZN.) CHUMÁČ TRÁVY		
	NEPOTREBNÁ PRÍTAŽ	PODBRADOK DOHODCA (FIN. SLANG.)				ZAČAL BYŤ MORSKY BEZSTAVOVEC				
ŠPZ OKRESU BANSKÁ BYSTRICA		POPEVOK LÁSKA, PO TALIANSKY			PODMIENKOVÁ SPOJKA Z, PO NEMECKY		PODPERY CHROMÝCH URADNÍK V STAROM RUSKU			
RIEKA V JAPONSKU				SÝRSKY POLITIK (HAFÍZ, 1928) ZNÁŠALA TREST			KREDITOVÝ SYSTEM (SKR.) ŠPZ OKR. ČESKÁ LIPA (ČR)	BARBAR (FILM.)	OBIDVAJA	
POVRCHOVÁ BAŇA			OZDOBA NA KOLESE AUTA PENIAZE O KTORÉ SA HRÁ					ČO, PO ČESKY 4. ČASŤ TAJNIČKY		
3. ČASŤ TAJNIČKY								PLEMENO KONÍ SPÁJALA NIŤOU		
LADOVCOVÝ NÁNOS					VOĽAJAKO, NEJAKO (POET.) PIESEŇ, MODLITBA (NÁB.)		KOLAJNICA (ZÁŠTAR.) VYCHOVAL			
ZARIADENIE NA VÝCVIK							POZDRAV NÁSTROJ NA HOLENIE			
	TRIČKO (HOVOR.)	5. ČASŤ TAJNIČKY	JASNÝ, PO NEMECKY VEĽKÁ, SILNÁ RUKA (EXPR.)			RASTLINA SLOVKO POHÁNANIA ZVIERAT				
TOVAR PRE DOMÁCNOSŤ			ŠPZ PRAHY (ČR) MOHAMEDOV RADCA		CHVÍĽAMI ERDŽAT (NÁR.) 1650 RÍMSKYMI ČÍSLICAMI				MESTO V KÓREI	ZNAČKA LYŽÍ
BULHARSKÉ POHORIE				2003 RÍMSKYMI ČÍSLICAMI SKR. SÚHVEZDIA VÝVEVA				KVŔOLI STARÝ OTEC, PO NEMECKY		
ŽENSKÉ MENO (28.12.)					DOKONČIL TVORBU MOL ÍRSKA					
ÚDER KOPNUTÍM						VRETNICA (ZOL.)				
POTREL MASŤOU						ORIENTÁLNA ROZPRÁVKOVÁ POSTAVA				

V štúdiu Lucie Výbornej dvaja Slováci

Len zriedkakedy sa stane, že si publicistická redaktorka Lucie Výborná na dopoludňajšiu Rádiožurnálovú debatu vyberie Slováka. A teraz - zjari - iba v rozmedzí troch dní sme počúvali jej rozhovory s dvoma slovenskými osobnosťami a dokonca obe boli z oblasti hudby. V predposledný aprílový deň prišiel do štúdia verejnoprávneho rozhlasu tenorista Štefan Margita a 2. mája to bol Čechmi veľmi obľúbený spevák a skladateľ Miroslav Žbirka.

Štefan Margita si na rozhovor zvolil češtinu - on vlastne od začiatku svojho manželstva s Hanou Zagorovou hovorí po česky. A treba pripomenúť, že jeho čeština je pekná, bezchybná a že je aj spisovná a tým sa tento svetoznámy operný spevák líši od ostatných českých umelcov. (My Slováci, a najmä žurnalisti ťažko pochopíme, prečo sa napríklad českí herci v rozhovoroch tak vehementne držia dialektu, aj keď to pre niektorých z nich evidentne vôbec nie je prirodzené.) Na redaktorkine otázky reagoval tenorista pohotovo a vtipne, svoje rozprávanie podfarbil aj opisom humorných situácií, ktoré zažíval na svojich turné po svete. Zaujímavé bolo jeho rozprávanie o postupe pri prijímaní speváka na vystúpenie v metropolitných operách, kde účinkuje zvyčajne celý týždeň i o tom, ako sa sám pripravuje na tohtoročné účinkovanie v newyorskej opere. Že Š. Margita, operný spevák s nenapodobiteľným tenorom, má veľmi rád cigánske piesne, bolo cítiť z jeho rozprávania o spolupráci s ich renomovanými sólistami i so ženským kvartetom, s ktorými ich mnoho nahral s huslistom Pavlom Šporclom. Rozhlasový poslucháč sa od srdca zasmial na jeho veselých príhodách z ciest po svete. Zvlášť vtipná bola spomienka na let z Paríža, keď si dve dámy sediace za ním po maďarsky rozprávali na plné ústa háklivé zážitky a zostali „celé hotové“, keď sa im potom v maďarčine ponúkol, že im pomôže s kuframi. Interview to bol rozhodne zaujímavý a zábavný, len škoda, že hudobný redaktor do celej tejto hodinovej relácie nezaradil ani jednu nahrávku s hlasom tohto speváka.

Občas natrafiť na rozhovor s M. Žbirkom nie je pre poslucháča ktorejkoľvek rozhlasovej stanice žiadnou zvláštnosťou. I v televízii ho vídavame - najnovšie i v rozličných porotách. Keď sa prihovára poslucháčom či divákovi, to je zakaždým - bez nadsádzky - príjemný zážitok. Jeho rozprávanie je vždy obohatené o vtipy a vlastné humorné zážitky z umeleckých ciest. I keď vždy hovorí po slovensky, radi ho počúvajú i celkom mladí Česi, ktorí zvyknú tvrdiť, že slovenčine nerozumejú. Meky zásadne nerozpráva rýchlo (ako poniektorí jeho kolegovia-umelci), má i dokonalú výslovnosť. Redaktori ho radi požívajú do štúdia, je pre nich totiž spoľahlivým partnerom, dokonca i pre tých, ktorí sa pripravu na rozhovor nezvyknú príliš venovať. On je vždy spoľahlivou oporou.

Otázky L. Výbornej boli azda trochu formálne, i keď išlo o portrétny rozhovor, nápaditosťou a poslucháčskou účinnosťou sa nevyznačovali. Iba vďaka otázkam niektorých tých, čo mali rádio práve zapnuté na ČRo 1, sme sa dozvedeli niekoľko zaujímavostí zo spevákovho súkromného života. (A to predsa poslucháčovi vždy zaujíma.) Meky sa priznal k momentálnej medzere v kontaktoch s Marikou Gombitovou a ochotne vysvetlil, prečo i po toľkých rokoch života v ČR stále hovorí po slovensky (vraj nenatrafil na ten správny dialekt). Sám sa s potešením tak trochu pozastavil nad tým, že jeho staré, tridsaťročné piesne sa páčia i dnešným mladým ľuďom, čo je pre neho veľká vzpruha. Na to myslí i pri príprave blížaceho sa vystúpenia v pražskej veľkej koncertnej sieni. Dozvedeli sme sa aj, že na jeseň vydá nový album (posledný bol slovenský a vyšiel pred tromi rokmi).

A na záver poznámka: Redaktorka by rozhodne nemala po týchto svojich rozhovoroch zabúdať na odhlásenie, totiž na oznámenie, s kým sa tú hodinu (mínus hudobné predely) zhovárala. Zvyčajne to totiž poslucháč, ktorý nezachytil začiatok relácie, vôbec nevie.

Jolana Kolníková

PREDPLATNÉ

Ponúkame vám možnosť za mimoriadne výhodných podmienok si náš časopis predplatiť.
Jedno číslo vás bude stáť len 10 Kč
(na Slovensku 10Sk/0,33 €), pričom cena vo voľnom predaji je 18 Kč/18 Sk/0,6 €! Dostanete ho teda za 55 percent ceny a nemusíte ho zháňať po stánkoch!!!
Sami si môžete zvoliť aj obdobie!

Napríklad za júl 2009 až december 2009
zaplatíte 5 x 0,33 € = 1,65 €

Zašlite objednávkový kupón s vyznačeným predplatným obdobím (prípadne si časopis objednáte telefonicky), my vám začneme zasielať magazín Slovenské dotyky a zároveň vám pošleme i vyplnenú zloženku, ktorou uskutočnite úhradu.

Predplatné v ČR:
Písomné objednávky:
Vydavateľství MAC, s.r.o.,
U Plynárny 404/91,
101 00 Praha 10
Telefonické objednávky:
226 218 865

Predplatné v SR:
Písomné objednávky:
Magnet-Press Slovakia,
P. O. Box 169, Teslova 12,
830 00 Bratislava
Telefonické objednávky:
244 454 559, 244 454 628

Firmy (z ČR i SR) môžu uhradiť predplatné aj na základe faktúry. Platí normálny postup, treba len na objednávkový kupón dopísať heslo „faktúra“ a priložiť lístok s vaším IČO, DIČ a bankovým spojením.

Objednávky do zahraničia (mimo ČR a SR) na rok 2009 prijíma redakcia. Poplatok 15 USD (Európa a zámorie pozemnou cestou), respektíve 20 USD (zámorie letecky) uhradte na náš účet číslo 192786560227/0100 v Komerčnej banke, pobočke Praha-Mesto.

SLOVENSKÉ DOTYKY

Magazín Slovákov v ČR
OBJEDNÁVKOVÝ KUPÓN

meno a priezvisko

adresa (vrátane PSČ)

od mesiaca:

do mesiaca:

podpis

Mesačník SLOVENSKÉ DOTYKY,
Magazín Slovákov v ČR, č. 6/2009

Vydavateľ: Slovensko-český klub, Anastázova 15, 169 00 Praha 6, IČO: 65398777
Vydavateľstvo: Vydavateľství MAC, s.r.o., U Plynárny 404/91, 101 00 Praha 10
Adresa redakcie: Salmovská 11, 120 00 Praha 2, tel.: 224 918 483

tel./fax, záznamník: 224 919 525, e-mail: dotyky@czsk.net, http://dotyky.czsk.net
Šéfredaktorka: Naďa Vokušová, zástupca šéfredaktorky: Vladimír Skalský,
grafická úprava: Jozef Illiaš, jazyková úprava: Eva Svorová

Inzerciu prijíma redakcia
Rozširuje PNS, Mediaprint&Kapa, Transpress a súkromní distribúteri
Vychádza s finančným príspevkom Ministerstva kultúry ČR
Podávanie novinových zásielok povolíla Česká pošta, s.p., odštepny závod Praha,
č. j. NOV 6098/96 zo dňa 23. 8. 1996, reg. č. MK ČR 7535,
Vyšlo 1. 6. 2009

Redakčná rada:

Anton Baláž, Ladislav Ballek (predseda), Vojtech Čelko, Lubomír Feldek,
Vladimír Hanzel, Emil Charous, Ján Rakytka, Vladimír Skalský,
Juraj Šajmovič, Marián Vanek, Robert Vano, Naďa Vokušová, Gabriela Vránová

Vydavateľství
spol. s r.o. **MAC**

U Plynárny 404/91, 101 00 Praha 10
tel./fax: 226 218 865
e-mail: info@vydavatelstvimac.cz

Nabízí

• zajištění

kompletního vydavateľského a nakladateľského servisu
foto, grafické úpravy, tisk
správa predplatiteľského vzťahu
distribúcia predoberých
preparovaných výtvarných príloh

• vlastní produkci

50 druhů diet při nejčastějších onemocněních,
stolní kalendáře „Práce na zahrádce“,
„Recepty pro diabetiky“,
knihy s hobby a sportovní tematikou.
Více o nás a našich titulcích včetně
možnosti pohodlného nákupu
v našem e-shopu, naleznete
na www.vydavatelstvimac.cz



V minulom roku vydala Liptovská galéria P. M. Bohúňa v Liptovskom Mikuláši veľmi výpravnú publikáciu výtvarníka Jána Kudličku a spisovateľa, nášho dlhoročného spolupracovníka Juraja Kuniaka. Doslov k tejto naozaj prepychovej akejsi výtvarno-literárnej knihe napísala riaditeľka Oravskej galérie Eva Ľuptáková:

Mystérium krajiny



Monografia maliara Jána Kudličku, to je hlavne zážitok z čítania, ktoré vynikajúcim spôsobom zachytáva atmosféru doby, rodinného zázemia a samotného všestranného vývoja a rastu autora.

Básnik a prozaik Juraj Kuniak, ako pozorný a mimoriadne empatický autor, ale predovšetkým rebel proti akémukoľvek druhu schematizmu, sa pokúsil zachytiť nezachytiteľné, či veľmi ťažko pomenovateľné chvíle, ktoré Jána Kudličku ovplyvnili, formovali a smerovali počas celého doterajšieho života. Text maliarovho životného príbehu je v pravom okamihu popretkávaný bohatým obrazovým svedectvom - kresbami, malbami či subtilnými plastikami piet.

Štandardne sme zvyknutí na akýsi „zaužívaný“ typ monografie. Dopredu vieme, kde nájdeme curriculum vitae, chronologicky zoradené diela, či odbornú štúdiu. Niečo poznáme, niečo vieme, niečo si potrebujeme len overiť.

Ale v tejto monografii rastie naše napätie a zvedavosť dočítať sa čo najskôr do konca hneď od začiatku. A ako Juraj Kuniak píše, „je to niečo ako vesmír obrátený naruby, dovnútra človeka a ešte ďalej, až zaň, pred jeho individuálny bod nula, posúvajúc sa po časovej osi dozadu...“

Rozhodnutie spočíva na nás. Ak túžime vedieť viac, začítame sa. Ak nie, možno v knihe len zalistujeme.

Som však presvedčená, že stopy pazúrikov maliarovho príbehu nás aj tak poznačia.

